

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra trestního práva

Trestný čin znásilnění

Diplomová práce

The crime of rape

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

JUDr. Pavel Borčevský, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. Simona Kiršbaumová

PRAHA
2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 15. 3. 2022

.....

Simona Kiršbaumová

Poděkování

Tímto bych chtěla upřímně poděkovat panu JUDr. Pavlu Borčevskému, Ph.D., nejen za vedení mé diplomové práce, ale především za mimořádnou ochotu a vstřícnost při poskytování cenných rad.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá problematikou trestného činu znásilnění. Práce je rozdělena do dvou částí. První část je zaměřena na komplexní vysvětlení a popis trestného činu znásilnění z pohledu trestního práva. Je zde popsán historický vývoj a jeho úpravy, skutková podstata trestného činu znásilnění a jeho vymezení v právním systému. Pozornost je věnována i trestní odpovědnosti právnických osob. Druhá část práce je zaměřena na trestný čin znásilnění z pohledu kriminologie. Kapitoly se věnují typologii znásilnění, pachatele a stejně tak i na oběti tohoto trestného činu. Práce se dále zaměřuje na mýty o znásilnění rozšířené ve společnosti. Poslední kapitola obsahuje popis a výklad konkrétních příkladů znásilnění. Cílem práce je zvýšit u čtenáře povědomí o této problematice.

KLÍČOVÁ SLOVA

znásilnění * trestný čin znásilnění * pachatel * oběť * trestný čin * trestní zákoník * trest * pohlavní styk

ANNOTATION

The diploma thesis deals with the issue of the crime of rape. The thesis is divided into two parts. The first part focuses on a comprehensive explanation and description of the crime of rape from the perspective of criminal law. The thesis also describes the historical development and its adjustments and the definition of the crime of rape in the legal system. Attention is also paid to the criminal liability of legal entities. The second part of the work is focused on the crime of rape from the perspective of criminology. The chapters focus on the typology of rape, the perpetrators, as well as the victims of this crime. The work also focuses on myths about rape prevalent in society. The last chapter contains a description and explanation of specific examples of rape. The aim of the work is to increase the reader's awareness of this issue.

KEY WORDS

rape * the crime of rape * offender * victim * crime * criminal code * penalty * sexual intercourse

Obsah

Úvod.....	6
1. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.....	8
2. Vývoj historie trestného činu znásilnění	11
2.1 Novelizace zákona č. 140/1961 Sb.	15
2.2 Aktuální úprava dle zákona č. 40/2009 Sb.....	16
3. Definice znásilnění dle aktuální právní úpravy ČR.....	18
4. Skutková podstata trestného činu znásilnění	20
4.1 Znaký trestného činu	20
4.1.1 Objekt a objektivní stránka trestného činu znásilnění.....	21
4.1.2 Subjekt trestného činu znásilnění.....	21
4.1.3 Subjektivní stránka trestného činu znásilnění a příprava.....	23
4.2 Znaký trestného činu znásilnění.....	24
4.3 Kvalifikované skutkové podstaty	27
4.3.1 Kvalifikovaná skutková podstata dle § 185 odst. 2	27
4.3.2 Kvalifikovaná skutková podstata dle § 185 odst. 3	28
4.3.3 Kvalifikovaná skutková podstata dle § 185 odst. 4	30
4.4 Trestní odpovědnost právnických osob.....	30
5. Trestný čin znásilnění z kriminologického hlediska.....	34
5.1 Pachatel trestného činu znásilnění.....	35
5.2 Oběť trestného činu	38
5.2.1 Oběti znásilnění.....	40
5.3 Mýty o znásilnění	43
5.4 Následky trestného činu znásilnění.....	47
6. Judikatura	49
6.1 Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky.....	49
6.1.1 Trestný čin znásilnění (7 Tdo 702/2011)	49
6.1.2 Jiný obdobný pohlavní styk (3 Tdo 981/2012).....	51
Závěr.....	54
Seznam zkratk	56
Seznam použité literatury.....	56

Úvod

Trestný čin znásilnění je druhým nejčastějším trestným činem ze skupiny trestných činů proti lidské důstojnosti. Objevuje se v naší společnosti již od jejího počátku. Jedná se o trestný čin, který bývá často zlehčován a medializován, přitom byl vždy trestán nepřísnějšími tresty.

Dodnes je velmi diskutovaným tématem. V moderní společnosti bohužel vznikají nejrůznější předsudky a stereotypy, které ovlivňují nejen nás v utváření nesprávného názoru, ale bohužel ovlivňují i oběť, na které mohou zanechat další rozsáhlé škody. Trestným činem znásilnění dochází k zásadnímu zásahu do oblasti lidské důstojnosti, svobodného rozhodování o pohlavním životě a narušení morálních zásad. Za velmi zásadní problém považuji fakt, že kvůli tak významnému zásahu do oblasti lidské důstojnosti a následné psychické újmě obětí dochází k neoznamování znásilnění orgánům činným v trestním řízení, jelikož se podstatná část obětí za tento akt stydí, nebo mají obavy z veřejného odsouzení. Oběti znásilnění se často nesvěří ani svým nejbližším, proto ani většina z nás netuší, že má ve svém okolí někoho, kdo se stal obětí sexuálního trestného činu.

Téma znásilnění jsem si vybrala z toho důvodu, že jej považuji za jeden z nejzávažnějších a nejvíce traumatizujících trestných činů, který na psychice obětí zanechává signifikantní následky, které mohou přesáhnout až do následků celoživotních. Na tuto problematiku pohlížím jako na společensky velmi závažnou, a která se mě, především jako ženy, velmi dotýká. Cílem mé práce je podrobné seznámení s historickým vývojem úpravy trestného činu znásilnění od jejich počátků až po současnou právní úpravu. Ráda bych shrnula poznatky týkající se této problematiky, ve kterých bych se také díky této práci ráda blíže zorientovala a získala informace, které mi byly doposud nejasné. V závěru práce bych se také chtěla zaměřit na případné návrhy *de lege ferenda*.

Diplomová práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. V práci budu využívat primárně metodu studie dostupných pramenů. První část se bude zabývat představením trestného činu znásilnění, a to jak z pohledu trestního práva, tak z pohledu kriminologie.

Nejprve pro lepší pochopení uvedu všechny trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Následující kapitoly budou upravovat historickým vývoj trestné činu znásilnění. Kapitola zaměřena na historii bude obsahovat informace o tom, jak byl dříve TČ znásilnění pojmán, nazýván, jak byl právně upraven, trestán a jak se vyvíjel až do současné právní úpravy. V další kapitole se pokusím popsat skutkovou podstatu trestného činu znásilnění, její základní znaky včetně jejich rozboru. Tato trestněprávní část práce bude uzavřena kapitolou zaměřenou na trestní odpovědnost právnických osob. Dále budou následovat kapitoly zaměřené na trestný čin znásilnění z kriminologického hlediska. V této části se budu zajímat především o typologii znásilnění a o dělení pachatelů. Další kapitoly budou zaměřeny na oběti trestných činů se zaměřením na oběti trestného činu znásilnění včetně rizikových faktorů, které mohou u žen zvyšovat pravděpodobnost, že se stanou oběťmi znásilnění. Jak již bylo uvedeno, jedná se o velmi závažný trestný čin, který má velký dopad na oběti a jejich okolí, proto bude v diplomové práci věnována následující kapitola právě i následkům trestného činu znásilnění.

V praktické části budou uvedeny dva konkrétní příklady trestného činu znásilnění dle § 185 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Bude se jednat o popis a výklad rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky.

1. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti jsou chápány jako nejvíce společensky škodlivé trestné činy spočívající v jednání, která jsou v rozporu s názory společnosti o tom, co je ještě přijatelné v sexuálních vztazích, a co ne. Těmito trestnými činy dochází k neoprávněnému zásahu do soukromí obětí v nejintimnější sféře života, a tou je sféra pohlavní. Tomuto také odpovídá zařazení skupiny trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti do zvláštní části trestního zákoníku.¹

Jednotlivé trestné činy této skupiny jsou obsaženy ve třetí hlavě zvláštní části trestního zákoníku, a to v ustanoveních § 185 až 193 b. Zahrnuje následující trestné činy:

- 1) Znásilnění (§ 185)
- 2) Sexuální nátlak (§ 186)
- 3) Pohlavní zneužití (§ 187)
- 4) Soulož mezi příbuznými (§ 188)
- 5) Kuplířství (§ 189)
- 6) Prostituci ohrožující mravní vývoj dětí (§ 190)
- 7) Šíření pornografie (§ 191)
- 8) Výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192)
- 9) Zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193)
- 10) Účast na pornografickém představení (§ 193a)
- 11) Navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§ 193b)²

Klíčovým skupinovým objektem výše zmíněných trestných činů je lidská důstojnost člověka v sexuální oblasti. Kromě ní jsou dále chráněny zájmy jako svoboda rozhodování v pohlavních vztazích (trestné činy v § 185-189), morální zásada zakazující soulož mezi nejbližšími příbuznými (obsaženo v § 188),

¹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1832.

² Zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, § 185 - § 193b.

nerušený mravní a tělesný vývoj dětí, jenž by mohl být narušen předčasným pohlavním stykem či jiným nevhodným chováním (trestné činy uvedené v § 187, § 190 a § 193) a mravní výchova mládeže nebo mravopověstnost dospělých, kterými jsou například trestné činy šíření pornografie a jiné, které jsou uvedeny v § 191 a § 192.

Předmětem útoku může být jakýkoliv člověk bez ohledu na pohlaví. Může jím být osoba jak mužského pohlaví, tak i osoba pohlaví ženského. Předmětem se může stát i dítě, které je prostřednictvím kvalifikovaných skutkových podstat více chráněno.

Po subjektivní stránce je u všech výše zmíněných trestných činů požadováno úmyslné zavinění. Subjektem může být každá fyzická osoba bez ohledu na pohlaví. Právní osoby mohou nést odpovědnost za všechny trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, kromě trestného činu soulože mezi příbuznými (§ 188 TZ).³

Mezi trestnými činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti není vyloučen jednočinný souběh, pokud byly zasáhnuty různé individuální objekty. Za příklad lze uvést situaci, ve které by pachatel vykonal soulož se svým dítětem mladším 15 let. Tento skutek by byl kvalifikován jako jednočinný souběh soulože mezi příbuznými dle § 188 a pohlavního zneužití dle § 187 odst. 1 a 2. Jednočinný souběh je vyloučen s trestným činem sexuálního nátlaku, jelikož TČ znásilnění je vůči němu v poměru subsidiarity.⁴ Rovněž je také vyloučen jednočinný souběh znásilnění s trestným činem pohlavního zneužití. Opakem může být například jednočinný souběh znásilnění s TČ vraždy (dle § 140 TZ), který možný je.

Kromě již uvedených trestných činů by mohl být do třetí hlavy zařazen i trestný čin obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla. Ten

³ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. s. 608.

⁴ Lex primaria derogat legi subsidiariae – účelem ustanovení TČ znásilnění je doplňovat ochranu v ustanovení TČ sexuálního nátlaku.

byl ovšem zařazen do skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi, který je zakotven v hlavě druhé v § 168 TZ.^{5:6:7}

⁵ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. s. 608-612.

⁶ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1832.

⁷ Tento trestný čin je zařazen do skupiny trestných činů proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství.

2. Vývoj historie trestného činu znásilnění

Náhled na trestné činy v sexuální oblasti dosáhl postupem času značného posunu. To, co dříve bylo společností považováno za nemravné a nevhodné, je dnes většinou tolerováno. Postupně došlo k určení toho, co je ještě společností akceptovatelné, a naopak, co již je nemorální jednání, co je protiprávní, či je dokonce trestný čin, který je nutno řešit prostřednictvím trestního práva. Z historických pramenů vyplývá, že sexuální trestné činy byly vždy určitým způsobem korigovány, ale jejich trestání bylo dlouhou dobu vázáno na náboženské předpisy, či na právní normy konkrétní společnosti.^{8,9}

Informace o trestném činu znásilnění se objevují již ve Starém zákoně, v právu římském, řeckém, babylónském nebo židovském, ale tehdy byl často zaměňován za cizoložství, či únos žen. Ať bylo toto jednání nazýváno jakkoliv, jednalo se o hrdelní zločin, který byl přísně trestán. Historicky docházelo ke změnám charakteristiky trestného činu znásilnění, a to v důsledku změn postavení žen ve společnosti. Ve středověku byla žena chápána jako majetek muže, proto bylo znásilnění soukromoprávním deliktem.^{10,11}

Již starověká právní úprava obsahovala zmínky o tom, že není v pořádku, pokud se muž svévolně zmocní ženy. Úprava deliktu znásilnění je obsažena v Deuteronomistickém zákoníku:

„Jestliže nalezne muž zasnoubenou dívku na poli a zmocní se jí a bude s ní ležet, zemře jenom ten muž, který s ní ležel. Dívce neuděláš nic. Dívka se nedopustila hříchu hodného smrti. Je to podobný příklad, jako když někdo povstane proti bližnímu a zabije ho. Vždyť ji našel na poli, zasnoubená dívka křičela, ale nebyl tu nikdo, kdo by ji zachránil.“

⁸ MITLÖHNER, Miroslav... celostátní kongres k sexuální výchově v České republice: Pardubice: sborník referátů. V Praze: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, [1993]. s. 8.

⁹ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. s. 21.

¹⁰ Záleželo na rozhodnutí muže, jak naloží s násilníkem.

¹¹ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. s. 221.

„Když najde muž dívku, pannu, která není zasnoubená, a chytí ji, bude s ní ležet a budou přistiženi, muž, který s ní ležel, dá otci té dívky padesát šekelů stříbra. Stane se jeho ženou, protože ji ponížil. Po celý svůj život ji nesmí propustit.“¹²

Z výše uvedeného jasně vyplývá rozdíl mezi zasnoubenou a nezasnoubenou dívkou. Pokud byla znásilněna zasnoubená dívka, čekal pachatele nejvyšší trest, kterým byla smrt. Jestliže byl stejný čin spáchán na nezasnoubené dívce, stala se tato dívka po zaplacení „náhrady“ dívčině otci na celý život pachatelovou ženou. Tato dívka byla zneuctěna a těžko by si v budoucnu našla jiného muže.

V dřívějších dobách bylo na tuto problematiku pohlíženo jinak než dnes. Dnes se na znásilněnou ženu pohlíží jako na oběť a k celé problematice se přistupuje opatrně. Dříve bylo znásilnění ženy považováno především jako útok na vlastnictví muže. Navíc takto znásilněná žena ztrácela hodnotu, byla vyloučena ze společnosti s nemožností provdání se.¹³

Od 13. století již není tento skutek chápán jako soukromoprávní delikt, ale začíná být stíhán z moci úřední. Již je chápán jako trestný čin, který ohrožuje lidské zdraví, důstojnost a čest. V 15. a 16. století bylo znásilnění přísně trestné. Koldínův zákoník, který navazuje na právo zemské, požadoval, aby žena prokázala, že byla napadnuta a že se pachateli bránila. Žena musela prokázat, že se bránila křikem, nebo mohla čin prokázat příznaky na těle, ať už se jednalo o roztrhané šaty, nebo stopy násilí na těle. K těmto důkazům stačila už jen přísaha ženy a pachatel byl usmrcen.

Kromě znásilněných žen docházelo též ke znásilňování nedospělých dívek (do dvanácti let). Takové jednání bylo trestané přísněji – pachatel byl vpleten do kola.¹⁴

Další úprava deliktu znásilnění byla obsažena i v Zákonu o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852 – zákon č. 117/1852 Sb. Dle něj bylo

¹² Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad z r. 1985, vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1990. s. 178.

¹³ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. s. 11.

¹⁴ Tamtéž s. 221.

znásilnění nazýváno násilným smilstvem (§ 125–127). Předmětem násilného smilstva mohla být pouze žena.

„Kdo osobu ženskou nebezpečným vyhrožováním, skutečně vykonaným násilím nebo lstivým omámením smyslů učiní neschopnou, by mu odpor činila, a v stavu tomto jí zneužije k mimomanželské souloži, dopustí se zločinu násilného smilstva.“¹⁵

Pachatel nejprve použil nebezpečné vyhrožování, násilí nebo lstivé omámení, aby odstranil odpor kladený ze strany ženy a následně vykonal mimomanželskou soulož. Za takto spáchaný trestný čin pachateli hrozil trest žaláře v délce pěti až deseti let. V tomto zákoně lze spatřit i jakousi kvalifikovanou skutkovou podstatu, která je obsažena v § 126 téhož zákona:

„Trestem násilného smilstva jest těžký žalář mezi pěti a deseti lety. Vzešla-li z toho násilí osobě, již ublíženo, důležitá škoda na zdraví, nebo dokonce na životě, prodloužen buď trest na deset až i do dvaceti let. Byla-li osobě, již bylo ublíženo, zločinem tím způsobena smrt, tresce se těžkým žalářem doživotním.“

Pokud ženě vznikla důležitá škoda na zdraví nebo na životě, byl pachateli trest prodloužen na deset až dvacet let, a pokud násilník svým činem způsobil smrt, byl odsouzen na doživotí.

Jednalo-li se o násilný útok na bezbrannou ženu nebo na dívku, která nedovršila čtrnácti let, posuzovalo se jednání podle § 125.¹⁶

V zákonu 86/1950 Sb. je na rozdíl od předchozích zákoníků tento delikt již nazýván tak, jako ho známe dnes, tedy znásilnění. Úprava znásilnění je zakotvena v hlavě sedmé, oddílu druhém a spadá pod trestné činy proti důstojnosti člověka do § 241, který zní takto:

¹⁵ Zákon č. 117/1852 Sb. www.beck-online.cz [online]. [cit. 2022-02-07] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjyguzf6mjrg4wta>

¹⁶ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. s. 222.

„Kdo násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutí ženu k souloži, nebo kdo k takovému účelu zneužije její bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na pět až deset let.“¹⁷

Z uvedeného jasně vyplývá, že trestný čin znásilnění mohl být stále způsoben pouze ženě. V základní skutkové podstatě hrozil pachateli trest odnětí svobody na pět až deset let. Pokud byla v důsledku činu způsobena smrt, hrozil trest odnětí svobody na patnáct až pětadvacet let. Toto tvoří odchylku od následujícího trestního zákoníku, kde za způsobenou smrt hrozil až výjimečný trest, trest na doživotí, který byl tehdejší trestní právní úpravou dovolen.

Zákonem č. 140/1961 Sb. se ustanovení TČ znásilnění přesouvá do hlavy osmé pod kategorii trestných činů proti svobodě a lidské důstojnosti do § 241:

„Kdo násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě mladší než osmnáct let.

Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,
a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, nebo
b) spáchá-li takový čin na osobě mladší než patnáct let.“¹⁸

Ve srovnání s dnešní právní úpravou můžeme pozorovat určité rozdíly, a to zejména v trestních sazbách. Základní skutková podstata vymezuje délku trestu na dva až osm let – dřívější trestní zákon byl tedy mnohem přísnější. Trest odnětí svobody na 3 až 10 let hrozil pachateli, který spáchal trestný čin na osobě mladší osmnácti let. Trestní sazba vyměřena pachateli, který spáchal trestný čin na dítěti

¹⁷ Zákon č. 86/1950 Sb. www.zakonyprolidi.cz [online]. [cit. 2022-02-08] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1950-86>

¹⁸ Zákon č. 140/1961 Sb. Trestního zákona. www.zakonyprolidi.cz [online]. [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140>

mladším patnácti let, zůstala stejná dodnes, tedy pět až dvanáct let. Při způsobení těžké újmy na zdraví hrozil stejný trest. Starý trestní zákon neupravoval spáchání znásilnění se zbraní.

Byla-li jednáním způsobena smrt, pachateli hrozil trest odnětí svobody na deset až patnáct let nebo výjimečný trest, který dnešním Trestním zákoníkem není dovolen.

2.1 Novelizace zákona č. 140/1961 Sb.

Od nabytí účinnosti nebyla výše zmíněná ustanovení o znásilnění nijak významně novelizována. V roce 1991 došlo k novele, kterým se dolní hranice trestní sazby odnětí svobody snížila ze tří let na dvě léta.¹⁹ První velká novela proběhla až v roce 2001. Novela č. 144/2001 Sb. s sebou přinesla několik zásadních změn a nahradila právní úpravu zákona č. 140/1961 Sb.²⁰

Ustanovení před novelou obsahovala dva velké nedostatky – dle tohoto zákona bylo znásilnění možné učinit pouze na ženě a jednání bylo kvalifikováno pouze jako jednání, které spočívalo ve vykonání soulože pachatele a oběti. Za soulož je považováno pouze spojení mužských a ženských pohlavních orgánů. Trestné činy, které byly vykonány jiným způsobem, například anální pohlavní styk, orální pohlavní styk nebo jiný obdobný pohlavní styk nebyl kvalifikován jako trestný čin znásilnění, ale jako trestný čin vydírání nebo omezování osobní svobody. Tímto docházelo ke zvýhodňování pachatelů, protože trestní sazba za tyto trestné činy byla nižší, jelikož se jedná o činy, které jsou pro společnost méně společensky nebezpečné.²¹

Právní úprava dle § 241 TZ zněla takto:

„Kdo násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného, bude potrestán odnětím svobody na dvě až osm let“

¹⁹ Zákon č. 557/1991 Sb. Zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon. www.zakonyprolidi.cz [online]. [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-557>

²⁰ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. s. 222.

²¹ Tamtéž s. 223.

Z ustanovení jasně vyplývá, že znásilnění bylo možné vykonat nejenom na ženách, a že se netýká pouze soulože, ale i jiného obdobného pohlavního styku. Tato úprava byla rozšířena o odstavec týkající se potrestání pachatele, jenž spáchá TČ znásilnění na osobě mladší 18 let. Takovému pachateli hrozil trest odnětí svobody v délce tří až deseti let.²²

V roce 2006 došlo k další úpravě zákonem č. 320/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb. Touto novelou došlo ke změně 4. odstavce, který před novelou stanovil trest odnětí svobody na deset až patnáct let, pokud pachatel činem v prvním odstavci způsobí smrt. Novelou bylo umožněno za trestný čin s následkem smrti uložit až výjimečný trest.²³

2.2 Aktuální úprava dle zákona č. 40/2009 Sb.

Zákon č. 40/2009 reagoval na nedostatky v předchozích právních úpravách. Nabyl účinnosti 1. ledna 2010 a nahradil předchozí československý trestní zákon. Nová právní úprava byla doplněna v odstavci 1 o jednání, které bylo v dřívějším trestním zákoně obsaženo v trestném činu vydírání. Navíc se v současnosti oproti předchozím úpravám za pohlavní styk považuje jakýkoliv způsob ukájení pudu na těle jiné osoby stejného nebo opačného pohlaví.²⁴

V tomto zákonu je znásilnění zakotveno v § 185 a v základní skutkové podstatě stanovuje trest odnětí svobody na šest měsíců až pět let. Okolnostmi pro použití vyšší trestní sazby jsou obsaženy v kvalifikovaných skutkových podstatách a jsou jimi spáchání jednání obsaženého v prvním odstavci souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží, na dítěti, nebo se zbraní. V takovém případě hrozí pachateli trest odnětí svobody na dvě léta až deset let.

²² SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. s. 223–227.

²³ Zákon č. 320/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb. www.zakonyprolidi.cz [online]. [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-320>

²⁴ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. s. 227.

Spáchání trestného činu znásilnění na dítěti je kvalifikováno jako zvlášť přitěžující okolnost. Dle § 126 TZ se dítětem rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud TZ nestanoví jinak. Hovoříme o nevědomé nedbalosti, pokud pachatel neznal věk znásilňované osoby (dítěte nebo dítěte mladšího patnácti let), pokud na základě vzhledu, fyzické vyspělosti, způsobu mluvy a chování o takové okolnosti vědět měl a mohl.

Pokud je trestný čin znásilnění spáchán na dítěti mladším patnácti let, na osobě, která je v místě, na kterém je jí omezena osobní svoboda, nebo je-li tímto činem způsobena těžká újma na zdraví, bude pachatel potrestán odnětím svobody v délce pět až dvanáct let.

Útok na osoby, které jsou v místě, na kterém je omezená osobní svoboda, podmiňuje použití vyšší trestní sazby právě z toho důvodu, že mají omezenou možnost obrany proti takovému činu.²⁵

Způsobí-li pachatel trestným činem znásilnění smrt, bude potrestán odnětím svobody v délce deseti až osmnácti let.²⁶

Příprava je dle § 30 odst. 1 TZ trestná u zvlášť závažných zločinů, kterým TČ znásilnění ve své základní skutkové podstatě není. Trestná je tedy příprava, která vede k zvlášť závažným okolnostem, které jsou obsažené v kvalifikovaných skutkových podstatách.²⁷

²⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, § 185 odst. 3, písm. b) místo výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda.

²⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, § 185.

²⁷ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1844.

3. Definice znásilnění dle aktuální právní úpravy ČR

Trestný čin znásilnění je řazen mezi nejzávažnější trestné činy. Zpravidla významně zasahuje jak fyzický, tak psychický stav oběti. Obětí mohou být jak žena, tak muž, a to bez ohledu na věk. Statistiky ukazují, že ke znásilnění v partnerských, přátelských nebo pracovních vztazích dochází častěji, než když pachatel oběť nezná.²⁸ Trestným činem znásilnění je narušeno nejen soukromí člověka, ale především také právo každého člověka na svobodné rozhodování o svém pohlavním životě. Kromě lidské důstojnosti jsou také chráněny: svoboda rozhodování v pohlavních vztazích, mravní vývoj a výchova dětí a mládeže a mravní zásady mezi příbuznými.

Právní úprava trestného činu znásilnění je zakotvena v zákonu číslo 40/2009 Sb., trestního zákoníku, v hlavě III., trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, v § 185:

„(1) Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží,

b) na dítěti, nebo

c) se zbraní.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let,

b) spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

²⁸ www.policie.cz [online]. [cit. 2022-01-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-tc-znasilneni.aspx>

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.²⁹

Základní skutková podstata TČ znásilnění je doplněna o jednání, které bylo v předchozí právní úpravě (zákon č. 140/1961 Sb.) postihováno jako vydírání. Je zjevné, že trestání takového jednání neodpovídá závažnosti donucení k pohlavnímu styku. Veškerá jednání, která vedou ke znásilnění, by měla být součástí sexuálních trestných činů. Je třeba zmínit, že například zneužití bezbrannosti nebylo vůbec v předešlé trestní právní úpravě v rámci TČ vydírání postihováno, přitom se jedná o typické jednání směřující k pohlavnímu styku.³⁰

²⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, § 185 odst. 1.

³⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1835–1836.

4. Skutková podstata trestného činu znásilnění

Podle platného českého trestního práva je pouze trestný čin základem trestní odpovědnosti. Skutková podstata je jedním z formálních znaků trestného činu. Jedná o souhrn znaků trestného činu určitého druhu. Těmito znaky se od sebe skupiny či jednotlivé trestné činy odlišují. Skládá se ze základních prvků, a těmi jsou: objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Aby mohl být trestný čin posuzován jako spáchaný, je důležité, aby byly naplněny všechny uvedené znaky skutkové podstaty.³¹

4.1 Znaky trestného činu

Jak již bylo uvedeno, základem trestní odpovědnosti podle českého trestního práva je trestný čin (u mladistvých pachatelů provinění). Trestný čin je dle §13 odst. 1 TZ definován:

„Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.“³²

V ustanovení spatřujeme dvě obligatorní podmínky, které musí být splněny. Jednání musí být protiprávní a musí jím být naplněny znaky uvedené v trestním zákoně, tedy objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka (skutková podstata trestného činu). Pokud není jedna z podmínek naplněna, nejedná se o trestný čin.

Protiprávnost lze definovat jako rozpor s právní normou v rámci právního řádu. Trestným činem je čin, který je nedovolený a je natolik škodlivý pro společnost, že je na něj reagováno prostředky trestního práva. Protiprávnost je zkoumána

³¹ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. s. 94

³² § 13 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

vzhledem k celému právnímu řádu a vychází se z toho, že právní řád je jednotný a bezrozporný systém.³³

§ 13 dále stanoví, že k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.³⁴

4.1.1 Objekt a objektivní stránka trestného činu znásilnění

Objektem trestného činu jsou hodnoty a zájmy chráněné zákonem. Objektem TČ znásilnění je právo člověka svobodně se rozhodovat o svém pohlavním životě a lidská důstojnost. Sekundárním objektem je zdraví člověka. Pod pojem člověk zahrnujeme muže i ženu, popř. hermafrodita – osoba, která má mužské i ženské pohlavní orgány. Předmětem tohoto trestného činu může být jakýkoliv člověk bez ohledu na svůj věk, zkušenosti nebo pohlavní vyspělost a není výjimkou, že by se jednalo o osoby, které jsou pachateli blízké.

Tím, že nezávisí na věku znásilňované osoby, může se stát, že se předmětem stane i dítě, tento případ podmiňuje použití vyšší trestní sazby – odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let.

Předmětem znásilnění mohou být i osoby, které s pachatelem již dříve měly pohlavní styk. Jedná se o osobu žijící s pachatelem v manželství, v registrovaném partnerství nebo je jeho druhem či družkou.³⁵

4.1.2 Subjekt trestného činu znásilnění

Kromě protiprávnosti musí být splněna druhá obligatorní podmínka, a tou jsou znaky uvedené v zákoně. Za subjekt trestného činu je označován pachatel, kterým může být jak fyzická, tak právnická osoba.

Pokud se jedná o fyzickou osobu, je trestně odpovědná osoba, která spáchala TČ. V užším slova smyslu se jedná o odpovědnou osobu, která svým chováním

³³ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. s. 135-137.

³⁴ § 13 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

³⁵ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. s. 611.

naplnila všechny znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná. Ve většině skutkových podstat jím může být kdokoliv, jedná se tak o subjekt obecný. V některých případech skutková podstata trestného činu požaduje, aby měl pachatel zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení. V takových případech se jedná o subjekt speciální a subjekt konkrétní. Fyzická osoba musí rovněž naplnit obecné znaky TČ, a těmi jsou věk, přičetnost, u mladistvého rozumová a mravní vyspělost.³⁶

Dle §25 TZ není trestně odpovědná osoba, která v době spáchání činu nedovršila 15 let věku, a na základě § 26 TZ není trestně odpovědná osoba, která pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohla rozpoznat jeho protiprávnost nebo nemohla ovládat své jednání, tedy byla nepřičetná.³⁷ Pachatel jednal v nepřičetnosti, pokud trpí duševní chorobou, nedokáže rozpoznat protiprávnost činu nebo nedokáže ovládnout své jednání (postačí pouze jedna z uvedených schopností), pokud je ztráta těchto schopností v důsledku duševní poruchy. Posuzování přičetnosti je právní otázkou a její posouzení přísluší výlučně orgánům činných v trestním řízení. Rozlišujeme dvě kritéria nepřičetnosti, a to biologické (lékařské) a psychologické (juristické).³⁸

Hlavním aspektem biologického kritéria nepřičetnosti je duševní porucha. Tu lze definovat jako zřetelnou odchylku od běžného stavu zdraví. Za normu běžného zdraví je považovaný stav úplné duševní a sociální pohody.³⁹ Trestní právo zkoumá, zda duševní porucha měla vliv na schopnost jednat svobodně, tedy zda byl pachatel schopen rozpoznat protiprávnost činu a ovládnout své jednání. Legální definice duševní poruchy je stanovena v § 123 TZ.⁴⁰

Jak je již uvedeno výše, druhým kritériem nepřičetnosti je kritérium psychologické. Jedná se o nedostatek rozumové schopnosti nebo schopnosti ovládací, pachatel není schopen rozpoznat protiprávnost svého jednání. Aby se

³⁶ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. s. 208-209.

³⁷ § 25 a § 26 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³⁸ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. s. 212-213.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ „Duševní poruchou se rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka.“ §123 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

jednalo o nepřičetnost, postačí nedostatek jen jedné ze schopností a jejich ztráta musí být důsledkem duševní choroby.⁴¹

V případě trestného činu znásilnění trestní zákon nevyžaduje, aby měl pachatel zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení. Subjektem může být muž i žena. Spolupachatelem při TČ znásilnění jsou dvě nebo více osob, které úmyslným společným jednáním pod pohrůzkou násilí nebo samotným násilím donutí k pohlavnímu styku znásilňovanou osobu.⁴² Spolupachatelem znásilnění je i ten, kdo použil násilí nebo pohrůžku násilí, i když se nepodílel na dalším jednání, které spočívá v souloži nebo jiném pohlavním styku provedeným způsobem srovnatelným se souloží. Pokud se osoba nepodílí na dalším jednání, jedná se o pokus o znásilnění. Spolupachatelem je i ten, kdo vykoná soulož nebo jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží, kdežto násilí nebo pohrůžku násilí použil někdo jiný.⁴³ Všechny osoby odpovídají za spáchaný TČ tak, jako by TČ spáchaly samy.

4.1.3 Subjektivní stránka trestného činu znásilnění a příprava

Subjektivní stránka trestného činu je dalším znakem skutkové podstaty. Chápeme ji jako psychický postoj pachatele ve vztahu k trestnému činu. Je tvořena obligatorními a fakultativními znaky. Za obligatorní znak označujeme zavinění a do fakultativních znaků se řadí pohnutka (motiv), cíl, záměr a účel TČ.⁴⁴

Zavinění má formu úmyslu nebo nedbalosti a je nezbytné pro naplnění jakékoliv skutkové podstaty TČ. Zavinění je vyžadováno vždy (zásada odpovědnosti za zavinění *nullum crimen sine culpa*⁴⁵). Pokud chybí zavinění, nenastává trestní odpovědnost. Zavinění je založeno na složce vědění a složce vůle. Tedy zda byl pachatel schopen na základě znalostí nebo zkušeností rozpoznat trestný čin a zda měl pachatel vůli a chtěl TČ spáchat.

⁴¹ Vedle nepřičetnosti rozlišujeme i zmenšenou přičetnost, která je definována v § 27 TZ: „Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu měl podstatně sníženou schopnost rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, je zmenšeně přičetný.“

⁴² § 23 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁴³ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1842.

⁴⁴ NOVOTNÝ, František. Trestní právo hmotné. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. s. 125.

⁴⁵ Není trestného činu bez zavinění

Po subjektivní stránce je vyžadováno úmyslné zavinění, tedy forma zavinění nemůže být nedbalostní. Úmyslné zavinění dále dělíme na přímé a nepřímé. Přímý úmysl je takový, kdy pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, a i přes to chtěl tímto způsobem zájem porušit/ohrozit. O nepřímém zavinění hovoříme v případě, kdy pachatel věděl, že svým chováním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, a pokud se tak stane, byl s tím srozuměn.⁴⁶

Trestný čin znásilnění je dokonán, pokud pachatel násilným jednáním, nebo pohrůzkou násilí, nebo jiné těžké újmy donutil jiného k pohlavnímu styku, nebo pokud k dokonání takového činu využil bezbrannosti oběti. V tomto případě se jedná o dvojí jednání – násilné jednání a vykonání pohlavního styku.⁴⁷ Jestliže by k pohlavnímu styku nedošlo, jednalo by se o pokus o znásilnění. Příprava je dle § 30 odst. 1 TZ. trestná u zvláště závažných zločinů, kterým TČ znásilnění ve své základní skutkové podstatě není. Příprava je tedy trestná pouze u jeho kvalifikovaných skutkových podstat (§ 185 odst. 2, 3, 4 TZ).

Pokud pachatel vynaložil násilí, pohrůzku násilí nebo pohrůzku jiné těžké újmy za účelem znásilnit jinou osobu, ale k fyzickému kontaktu mezi pachatelem a osobou nedošlo, protože pachatel například dobrovolně upustil od znásilnění, zaniká trestnost pokusu o znásilnění, avšak nezaniká trestnost pachatele úplně, jelikož svým jednáním naplnit skutkovou podstatu TČ vydírání dle § 175 TZ.⁴⁸

4.2 Znaky trestného činu znásilnění

V této kapitole jsou pro lepší pochopení vysvětleny jednotlivé pojmy, které jsou obsaženy v definici TČ znásilnění. Konkrétně se jedná o pojmy násilí, pohrůzka násilí, pohrůzka jiné těžké újmy, pohlavní styk a donucení k němu, stav bezbrannosti, uvedení v bezbrannost a další.

⁴⁶ NOVOTNÝ, František. Trestní právo hmotné. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. s. 125.

⁴⁷ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. s. 609.

⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1836.

Za pohlavní styk je považován jakýkoliv způsob uspokojování pohlavního pudu na těle jiné osoby. Jednání vyvolané pohlavním pudem, které spočívá ve fyzickém kontaktu s jinou osobou a které směřuje k pohlavnímu uspokojení pachatele. Zda k uspokojení v konkrétním případě došlo, není podstatné. Pod tuto definici spadá mnoho druhů jednání. Hovoříme o samotné souloži, kterou lze vymezit jako spojení pohlavních orgánů muže, lépe řečeno vniknutí pohlavních orgánů muže do pohlavních orgánů ženy. Dokonané znásilnění spočívá v propojení pohlavních orgánů a není rozhodující, zda došlo k pohlavnímu ukojení nebo zda došlo k úplnému zasunutí údu muže či k porušení panenské blány ženy.

Dále se jedná o jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží. Do této kategorie jsou zahrnuty druhy pohlavního styku, který je svým provedením podobný souloži. Jedná se zejména o orální a anální pohlavní styk, zasouvání prstů či jiných předmětů do ženských pohlavních orgánů, vkládání mužského pohlavního údu mezi prsa ženy a jiné způsoby ukájení sexuálního pudu na těle jiné osoby (viz kapitola 4.3.1).

Mezi činnosti spadajících do kategorie jiného pohlavního styku patří mimo jiné osahávání prsou ženy, stejně tak jako osahávání pohlavních orgánů ženy či muže, sání prsních bradavek, erotické masáže apod. Důležitou podmínkou TČ znásilnění je fyzický kontakt. Pokud by pachatel oběť donutil, aby se sama odhalovala, sebeuspokojovala nebo vykonával jiné srovnatelné chování a přímo by nedošlo k fyzickému kontaktu mezi pachatelem a obětí, jednalo by se o TČ sexuálního nátlaku dle § 186 TZ.⁴⁹

O pokus o znásilnění se jedná v případě, kdy přes vyvinuté násilí na oběť nedošlo k pohlavnímu styku.

TČ znásilnění se vyznačuje především tím, že je konáno násilím nebo pohrůžkou násilí. Násilí znamená použití fyzické síly ze strany pachatele směřující k oběti, jehož cílem je překonání či oslabení odporu znásilňované osoby a směřuje k vykonání pohlavního styku. K naplnění skutkové podstaty není podstatné, zda došlo k vykonání pohlavního styku, jelikož postačí jakékoliv z jednání zmíněných v odstavcích výše. Za použití násilí je považováno i zneužití bezbrannosti ze strany pachatele, který uvedl oběť do stavu bezbrannosti lstí nebo

⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1836-1837

jiným obdobným způsobem. Lstí může být v takovém případě například podání léku, o kterém pachatel ví, že po požití uvede oběť do stavu bezvědomí nebo jiného stavu bezbrannosti.

K naplnění skutkové podstaty TČ znásilnění nemusí být použito přímo násilné jednání, ale postačí i pohrůzka násilí, ke které by mohlo dojít bezprostředně, nebo v bližší či vzdálenější budoucnosti, pokud by se znásilňovaná osoba nepodrobila vůli pachatele. Pohrůzka násilí nemusí být vždy mířena proti napadené oběti, ale i vůči jeho dítěti nebo blízké rodině. Pokud hrozba směřuje ke způsobení újmy na majetku, k rozvratu manželství, k vážné újmě na dobré pověsti a cti apod., hovoříme o pohrůzce jiné těžké újmy.⁵⁰

Donucení k pohlavnímu styku spočívá v překonání odporu oběti, který byl myšlen vážně a nebyl předstíraný. Rezignace kladení odporu ze strany oběti v důsledku jednání pachatele není považována za souhlas s daným jednáním pachatele.

Ve stavu bezbrannosti je vyloučena schopnost oběti projevit vůli k pohlavnímu styku, popřípadě není schopna klást pachateli odpor. Může se jednat o spánek, mdloby nebo bezvědomí. Zahrnujeme sem i stavy oběti, kdy oběť není přímo v bezvědomí, avšak vzhledem k působení alkoholu, omamných látek, nebo duševní choroby není schopna vyhodnotit situaci, která směřuje k zneužití stavu oběti a k vykonání soulože.⁵¹ O stavu bezbrannosti hovoříme i v případech, kdy není oběť pro nízký věk nebo opožděný vývoj osobnosti schopna situaci vyhodnotit a účinně na ni reagovat. Zneužití bezbrannosti ze strany pachatele spočívá v tom, že si je pachatel vědom toho, že je oběť ve stavu, kdy není schopna se bránit, ač by tak ráda učinila, a přesto této skutečnosti využije k dosažení svého cíle.⁵²

⁵⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1837-1838.

⁵¹ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. s. 610.

⁵² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1839.

4.3 Kvalifikované skutkové podstaty

4.3.1 Kvalifikovaná skutková podstata dle § 185 odst. 2

Kvalifikovaná skutková podstata podle § 185 odst. 2 umožňuje uložení vyšší trestní sazby, pokud bylo znásilnění vykonáno:

- a) Souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží,
- b) Na dítěti, nebo
- c) Se zbraní

V právní praxi se souloží rozumí spojení pohlavních orgánů muže a ženy. Pro soulož postačí i jen částečné zasunutí pohlavního údu muže do pohlavního orgánu ženy, nemusí dojít k pohlavnímu ukojení a nemusí dojít ani k porušení panenské blány. Pokud by došlo pouze k doteku pohlavních orgánů, jednalo by se o pokus TČ znásilnění.

Kromě soulože je další z přitěžujících okolností opravňujících k použití vyšší trestní sazby i spáchání tohoto TČ jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží. Právní úprava vychází především z informace, že další jiné sexuální aktivity srovnatelné se souloží mohou mít pro oběť velmi podobné psychické a fyzické následky jako právě zmíněná soulož.

Způsobem srovnatelným se souloží je chápán takový pohlavní styk, který je obdobou soulože a je srovnatelný se situací, při které dochází ke spojení pohlavních orgánů muže a ženy. Je tím tedy rozuměna situace, kdy je například ženský pohlavní orgán nahrazován jinými částmi těla ženy, například ústy, konečníkem nebo vkládáním do ruky za účelem tření atd. Na druhou stranu se jedná i o případy, kdy je mužský pohlavní orgán nahrazen jinou částí těla, například jazykem, prsty nebo jiným předmětem, ale stále dochází k navození situace, jako když do vaginy ženy proniká mužský pohlavní úd. Na základě tohoto vymezení sem řadíme zejména orální pohlavní styk, anální pohlavní styk, zasouvání jiných předmětů do ženského pohlavního ústrojí a další srovnatelné způsoby.

V souvislosti s touto problematikou je důležité zmínit, že lze za určitých podmínek považovat i hluboké vnikání prstů do pochvy ženy za srovnatelné se souloží. Ovšem narážíme na komplikace s určováním, zda lze při této praktice dovodit srovnatelnost provedení i účinku se souloží. Pokud dojde pouze k malé intenzitě (například při povrchovém osahávání genitálu ženy) a povrchovému vniknutí prsty do pochvy, nelze tím navodit podobnost soulože. Vždy je tedy nutné prozkoumat okolnosti a v každém případě důkladně posoudit, zda se jedná o okolnost srovnatelnou se souloží.^{53:54}

Kromě výše zmíněných okolností je další přitěžující okolností vedoucí k použití vyšší trestní sazby spáchání TČ na dítěti. Pojem dítě je zakotven v § 126 TZ a je jím tedy osoba mladší osmnácti let, pokud TZ nestanoví jinak. Jedná se o fyzickou osobu do svých 18. narozenin. Do této kategorie řadíme i osoby, které jsou jinak zletilé a které nabyly zletilost uzavřením manželství. Toto ustanovení se vztahuje na osoby mezi 15. a 18. rokem života, jelikož TČ znásilnění spáchaný na dítěti mladším 15 let je posuzován dle § 185 odst. 3 písm. a) TZ).

Poslední z kvalifikovaných skutkových podstat spadajících do tohoto odstavce je spáchání činu se zbraní. Jedná se o situaci, kdy pachatel nebo s jeho vědomím některý ze spolupachatelů užije zbraň k útoku, k překonání nebo zamezení odporu anebo jestliže ji má za tímto účelem u sebe. Za zbraň je považován nástroj, díky kterému je pachatel nebo spolupachatel schopen učinit útok proti tělu důrazněji.⁵⁵

4.3.2 Kvalifikovaná skutková podstata dle § 185 odst. 3

Kvalifikovaná skutková podstata podle § 185 odst. 3 umožňuje pachateli uložit vyšší trestní sazbu odnětí svobody, pokud spáchá TČ znásilnění na:

a) Dítěti mladším 15 let

⁵³ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1841.

⁵⁴ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. s. 224.

⁵⁵ § 118 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

- b) Osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranném léčení, zabezpečovací detenci, ochranné nebo ústavní výchově anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo
- c) Pokud způsobí takovým činem těžkou újmu na zdraví⁵⁶

Prvním faktorem pro použití vyšší trestní sazby je spáchání TČ znásilnění na dítěti mladším patnácti let. Jedná se o jinou skutečnost k zavinění k okolnosti zvláště přitěžující ve smyslu § 17 písm. b), které stanoví, že není potřeba, aby pachatel znal věk oběti, postačí, aby vzhledem k okolnostem (fyzická vyspělost, vzhled a jiné) a svým osobním poměrům tuto uvedenou okolnost vědět měl a mohl.

Dalším důvodem pro použití této kvalifikované skutkové podstaty je případ, kdy by došlo k TČ znásilnění v místech, kde je legálně omezena svoboda oběti. Písmeno tohoto odstavce chrání osoby, které jsou takto omezeny na své osobní svobodě a svobodě pohybu a mají tedy zmenšenou nebo omezenou možnost bránění se proti takovému jednání. V případech, kdy jsou osoby umístěny do stanovených zařízení, může k činu docházet snadněji než u osob, které své svobody zbaveny nejsou. Je to právě z výše zmíněného důvodu, že jsou podrobeny určitému stanovenému režimu (např. dozor jiných osob) a mají možnost pouze limitované obrany nebo útěku.

U poslední uvedené okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby je podmínkou způsobení poškozenému těžkou újmu na zdraví. Těžká újma na zdraví (TÚZ) je zakotvena v § 122 odst. 2 TZ a její znění je následující:

„Těžkou újmu na zdraví se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Za těchto podmínek je těžkou újmu na zdraví a) zmrzačení, b) ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, c) ochromení údu, d) ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, e) poškození důležitého orgánu, f) zohyzdění, g) vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, h) mučivé útrapy, nebo i) delší dobu trvající porucha zdraví.“⁵⁷

⁵⁶ § 185 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁷ § 122/2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

V tomto případě může být těžká újma na zdraví způsobena jak z nedbalosti, tak i úmyslně, jelikož se jedná o speciální ustanovení k § 145. Z tohoto důvodu je také jednočinný souběh vyloučený.

4.3.3 Kvalifikovaná skutková podstata dle § 185 odst. 4

Vyšší trestní sazba na základě této skutkové podstaty může být uložena pachateli pouze v případě, pokud způsobí svým činem své oběti smrt. Čin, kterým pachatel způsobí oběti smrt, bude podle tohoto ustanovení posuzován jen v případě, pokud tuto smrt způsobí z nedbalosti. Pokud by byla způsobena úmyslně, posuzovalo by se jednání jako trestný čin vraždy podle § 140 TZ. Měl-li pachatel v úmyslu již od počátku provádění násilí směřujícího k donucení k pohlavnímu styku svou oběť usmrtit, jednalo by se o jednočinný souběh trestných činů vraždy a znásilnění.

Pokud by pachatel nejprve chtěl svoji oběť pouze znásilnit, ale v průběhu svého jednání by se rozhodl změnit původní záměr, chtěl by oběť usmrtit a začal by jednání směřovat k násilí proti jejímu životu, jednalo by se o vícečinný souběh trestných činů.⁵⁸

4.4 Trestní odpovědnost právnických osob

Společenský vývoj přinesl potřebu adekvátně reagovat na nežádoucí sociální jevy, které je nutno taktéž kontrolovat. Uznávanou zásadou evropského kontinentálního práva je individuální trestní odpovědnost, tedy odpovědnost fyzické osoby. Kontinentální trestní právo považovalo od 19. století za pachatele pouze fyzickou osobu, tedy tvora myslícího a majícího vůli, a ne něco nemateriálního nebo abstraktního, právě proto trestní odpovědnost právnických osob (TOPO) komplikuje ověřený systém evropské právní kultury.

Právní institut trestní odpovědnosti právnických osob byl zaveden v reakci na vliv mezinárodního doporučení, sílící vliv anglo-amerického práva, rostoucí sílu

⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1844.

korporací, nevyváženost práv, které jim byly přiznávány právním řádem a povinnostmi, kterými je zavazoval.⁵⁹ Byl zaveden zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s účinností k 1. 1. 2012. Je pramenem hmotného trestního práva a k trestnímu zákoníku je ve vztahu speciality.⁶⁰ Tímto zákonem byla doplněna do té doby výlučná odpovědnost osob fyzických.⁶¹

Právnická osoba je abstraktní nemyslící společenský útvar, který nemůže jednat vlastní vůlí jako fyzická osoba, a proto za ní musí vůlí projevit odlišná fyzická osoba nebo několik fyzických osob. Jednání právnické osoby je chápáno jako jednání jiné fyzické osoby, která jedná v zájmu právnické osoby nebo v rámci činnosti právnické osoby. Předpokládá se, že takové jednání je přičitatelné právě právnické osobě.⁶²

Zákon obsahuje vlastní definici pachatele jakožto právnické osoby v § 9:

„Pachatelem trestného činu je právnická osoba, které lze přičítat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem způsobem uvedeným v tomto zákoně. Pachatelem je i právnická osoba, která k provedení činu užila jiné právnické nebo fyzické osoby.“⁶³

Důležitou otázkou však bylo také to, kterých trestných činů se mohou právnické osoby dopustit. Trestný čin znásilnění původně do výše zmíněného zákona zařazen nebyl, a to ani při druhém návrhu v roce 2011. Zařazení tohoto trestného činu mezi trestné činy, za které by měla odpovídat právnická osoba, bylo dlouho považováno za absurdní, jelikož si šlo jen stěží představit, jak by mohla právnická osoba odpovídat za trestný čin znásilnění nebo sexuálního nátlaku. Do výčtu trestných činů v §7 Zákona o trestní odpovědnosti právnických osob byl doplněn novelou zákona č. 141/2014 Sb. Výčet TČ byl rozšířen v důsledku potřeby

⁵⁹ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. s. 253.

⁶⁰ § 1 odst. 2 TOPO: Nestanoví-li zákon o trestní odpovědnosti právnických osob jinak, použije se trestní zákoník, není-li to z povahy věci vyloučeno.

⁶¹ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. s. 206-207.

⁶² Tamtéž s. 385.

⁶³ § 9 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

implementace závazných právních nástrojů EU. Tyto právní nástroje si vyžádaly kriminalizovat tato jednání i v případě právnických osob.^{64,65}

Pokud je páchaní sexuálních trestných činů z velké části faktickým předmětem činnosti právnické osoby, nečiní důvodnost odpovědnosti právnické osoby za tento druh trestné činnosti velké potíže. Například není třeba pochybovat o důvodnosti odpovědnosti společnosti, která provozuje noční klub, ve kterém dochází k pohlavnímu styku za úplatu, nebo není pochyb o odpovědnosti společnosti, která vyrábí, a nebo distribuuje zakázanou či dětskou pornografii. Potíže s určováním důvodnosti dovozování trestní odpovědnosti je komplikovanější v případech, kdy právnická osoba provozuje legální činnost, avšak její zaměstnanec nebo řídící osoba se v rámci této legální činnosti dopustí trestného činu.⁶⁶

V § 114 odst. 2 TZ je stanoveno, že jestliže zákon stanoví, že pachatel musí být nositelem zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení, postačí, že zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení jsou dány u právnické osoby, jejímž jménem pachatel jedná. Tohoto ustanovení se užije i tehdy, jestliže k jednání pachatele došlo před vznikem právnické osoby, jestliže právnická osoba vznikla, ale soud rozhodl o neplatnosti právnické osoby, nebo je-li právní úkon, který měl založit oprávnění k jednání za právnickou osobu, neplatný nebo neúčinný.⁶⁷

Jak již bylo uvedeno v úvodu této kapitoly, zákon o TOPO je dokumentem plnícím mezinárodní závazky České republiky. Trestní odpovědnost u právnických osob je využívána velmi výjimečně. Rozšiřování trestní odpovědnosti právnických osob i na oblast sexuálních trestných činů je rozumné, avšak samotné vymezení podmínek vzniku TOPO by nemělo vyvolávat pochybnosti z hlediska účelnosti a z hlediska možnosti právní úpravy tento účel naplnit. Aby nebyl zákon o TOPO pouze demonstrativním dokumentem, bude zapotřebí konkrétněji ustanovit podmínky, za kterých lze trestné činy právnické osobě přičítat, a také stanovit

⁶⁴ www.bulletin-advokacie.cz [online]. [cit. 2022-01-20]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/jeste-k-rozsahu-kriminalizace-jednani-pravnickych-osob?browser=mobi>

⁶⁵ Kromě TČ znásilnění byly doplněny TČ účasti na pornografickém představení (§ 193a TZ), navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§ 193b TZ).

⁶⁶ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. s. 256.

⁶⁷ § 114 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

podmínky, za kterých bude vznikat právnickým osobám odpovědnost za konkrétní trestné činy.⁶⁸

⁶⁸ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. s. 256-257.

5. Trestný čin znásilnění z kriminologického hlediska

Mravnostní kriminalita nejvíce zasahuje do nejintimnější sféry osobní integrity člověka. Je pro ni typická iniciace spjatá s pohlavním pudem, která má za cíl uspokojit sexuální potřebu. Takto mohou být označeny všechny druhy sexuálně motivovaného jednání, která nejsou společností akceptovatelná. Škodlivý následek je zřejmý bezprostředně po spáchání, a ještě závažnější jsou možné následky spočívající v psychických poruchách a jiných traumatizujících poškozeních.⁶⁹

Trestné činy můžeme v rámci mravnostní kriminality dělit do dvou hlavních skupin, a to na sexuální trestné činy a trestné činy spojené s prostitucí, ovšem těmi se pro účely této práce nebudeme dále zabývat.⁷⁰

Obětí znásilnění se může stát kdokoliv z nás, jelikož může být velmi různorodé. Tento čin může být pachatelem nebo skupinou pachatelů plánován, nebo může být spáchán spontánně. I toto je důvodem, proč různí autoři vytváří typologie znásilnění, obětí či pachatelů.

Jednou z typologií znásilnění je například typologie od amerického psychologa Nicholase Grotha, který analyzoval tři hlavní typy znásilnění:

- 1) Znásilnění vycházející z moci pachatele (power rape) spočívající v projevu síly nad obětí. Pachatel využívá sexuální agrese k získání dominance a kontroly nad obětí, primárním účelem není ublížení, ale překonání odporu.
- 2) Znásilnění vycházející z hněvu či vzteku pachatele (anger rape). Tohoto typu znásilnění se pachatel dopouští proto, aby ventiloval svůj vztek nebo frustraci. Pachatel využívá více násilí než je k překonání odporu oběti potřeba a účelem je oběti ublížit.
- 3) Sadistické znásilnění (sadistic rape) je typické pro pachatele, kteří prostřednictvím násilného sexu uspokojují svou patologickou potřebu. Pro

⁶⁹ PORADA, Viktor a Peter POLÁK. Kriminalistika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. s. 334.

⁷⁰ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. Kriminologie. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 246.

tento typ znásilnění je typické sexuální uspokojení skrze způsobené utrpení oběti.⁷¹

Při znásilnění je možné podle modus operandi rozlišovat následující situace:

- Pachatel oběť zná, s obětí naváže kontakt, využije příležitosti a násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí vyžaduje po oběti pohlavní styk
- Setkání pachatele a oběti může být čistě náhodné, oběť pachatele něčím zaujme. Pachatel může být obětí odmítnutý, proto si pohlavní styk vynucuje násilím, nebo si může pohlavní styk vynucovat násilím hned od začátku.
- Uvedení oběti do stavu bezbrannosti a znásilnění spojené s požitím většího množství alkoholu
- Skupinové a organizované znásilňování žen. Skupina pachatelů si vytipuje oběť a v příhodný okamžik a na příhodném místě oběť přepadnou. Společným jednáním donutí oběť k pohlavnímu styku a zpravidla soulož vykonají všichni zúčastnění pachatelé.
- Znásilnění bez konkrétního motivu – pachatel znásilnění neplánuje, nýbrž využije příležitosti⁷²

5.1 Pachatel trestného činu znásilnění

Kriminalistika a kriminologie se dříve snažily vytvořit obecný model pachatele pro konkrétní delikt, který by pachatele jako takového odlišoval od nekriminálního jedince. Vytvoření takových modelů bylo neúspěšné, ale i přesto existují určité společné rysy typického pachatele určitého druhu trestných činů.⁷³ Pachateli TČ znásilnění jsou častěji muži ve věku kolem třiceti let. Mohou jimi být i ženy, jejich zastoupení je sice velice nízké, to však nevyvrací skutečnost, že je sexuální násilí vůči mužům a chlapcům také rozšířené. Ze statistik také vyplývá, že velké procento pachatelů jsou lidé z okolí obětí, ať už se jedná o rodinné příslušníky,

⁷¹ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. Kriminologie. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 252.

⁷² POLÁK P., KUBALA J. Repetitórium kriminalistiky. Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 109.

⁷³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. Kriminalistika. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. s. 61-62.

partnery, kamarády a jiné, tak o pachatele, kteří se pohybují v okolí obětí (například kolegové atd.).^{74,75}

Častěji se sexuálně motivovaných trestných činů dopouštějí nedelegantní sexuální agresori. Deviace, nazývána též jako parafilie, označuje stavy změněné sexuální motivace lidí, které jsou charakterizovány jako sexuální impulzy, fantazie nebo praktiky, které spočívají v zahrnutí nehumánních objektů, utrpení nebo ponížení jak sebe, tak partnera nebo jiné nesouhlasící osoby. Tyto stavy se objevují po dobu delší než 6 měsíců a významně ovlivňují pachatelům sociální, profesní nebo jinou oblast života. Většina pachatelů páčajících tuto trestnou činnost trpí jinou než sexuální poruchou, proto je potřeba rozlišovat pachatele, kteří spáchají TČ znásilnění z důvodu své deviace od těch, kteří spáchají stejný trestný čin na základě jiné osobnostní patologie.⁷⁶

Sexuální trestné činy jsou páčány muži i ženami různého věku, přičemž si vybírají různé typy obětí, mají různé sexuální preference. Lze je dělit podle četnosti páčání těchto trestných činů nebo dle motivace. Mohou být páčány pachateli, kteří jednájí příležitostně bez motivace či předchozí přípravy, nebo pachateli, jejichž motivací je ukojení sexuálních pudů, mravnostních deliktů se dopouštějí cílevědomě a promyšleně. Poslední kategorií jsou patologičtí pachatelé se sexuální nebo jinou úchylkou.⁷⁷

Jak je uvedeno v předchozí kapitole, typologií existuje mnoho, ale obecně lze pachatele rozdělit do tří základních kategorií:

- 1) Pachatelé, kteří se mravnostní kriminality dopouštějí bez významné motivace a k páčání dochází příležitostně.
- 2) Pachatelé, kteří páčají mravnostní kriminalitu za účelem ukojení sexuálních pudů a jejich jednání je promyšlené a cílevědomé.
- 3) Patologičtí pachatelé trpící sexuální nebo jinou úchylkou.⁷⁸

⁷⁴ WHO (World health organization): *Sexual violence: prevalence, dynamics and consequences* [online]. [cit. 2022-03-06]. s. 8-9. Dostupné z: https://www.who.int/violence_injury_prevention/resources/publications/en/guidelines_chap2.pdf

⁷⁵ Populační studie zaměřena na zneužívání intimními partnery ukazuje, že 6-46% žen uvádí, že se jejich současný nebo bývalý partner pokusil o nucený sex, nebo jej dokončil.

⁷⁶ WEISS, Petr. *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. s. 31. a s. 49.

⁷⁷ POLÁK P., KUBALA J. *Repetitóriium kriminalistiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 110.

⁷⁸ PORADA, Viktor a Peter POLÁK. *Kriminalistika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. s. 337.

Všechny tři kategorie pachatelů mají společný určitý styl páchaní mravnostních deliktů, tzv. modus operandi, a tím je vytipování oběti, vytipování konkrétního místa spáchání mravnostního TČ, způsob navázání prvotního kontaktu s obětí, způsob překonávání odporu oběti násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy, nebo uvedení oběti do stavu bezbrannosti, způsob utajování této trestné činnosti.⁷⁹

⁷⁹ PORADA, Viktor a Peter POLÁK. Kriminalistika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. s. 337.

5.2 Oběť trestného činu

Oběť je obecně chápána jako osoba, která byla dotčena trestným činem. Dle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů je za oběť považována každá fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, měla jí být způsobena majetková nebo nemajetková újma, nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil. Pokud byla trestným činem způsobena smrt oběti, jsou za oběť považováni, dle tohoto zákona, také příbuzní v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner, druh nebo osoba, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu. Lze tedy říct, že obětí může být jakákoliv osoba, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu.⁸⁰

Nauka o obětech se nazývá viktimologie. Při zahájení vyšetřování se zkoumá, jakou roli oběť hrála v motivaci pachatele, vztah mezi obětí a pachatelem a do jaké míry a jakým způsobem se mohla podílet na deliktním jednání.⁸¹ Zde je potřeba postupovat opatrně, protože účelem není zpochybnit výpověď oběti a tím omluvit pachatelovo jednání a zbavit ho viny. Poznatky viktimologie směřují k získávání informací o tom, jak se lze do budoucna vyhnout roli oběti, stejně tak jako zjištění informací o tom, jakými preventivními opatřeními lze snížit riziko ohrožení.⁸²

Oběti trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestných činů, které obsahuje násilí či pohrůžku násilím, jsou řazeny mezi tzv. zvláště zranitelné oběti. Toto rozlišení je založeno na skutečnosti, že jsou některé oběti více ohroženy možností sekundární nebo opakované viktimizace. Tento fakt je zmíněn i v preambuli směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV. V odstavci 57 této směrnice je uvedeno, že:

⁸⁰ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů

⁸¹ Kromě zmíněného se taktéž zabývá pomocí obětem a prevencí.

⁸² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Policejní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. s. 201.

„Oběti obchodování s lidmi, terorismu, organizované trestné činnosti, násilí v rámci úzkého svazku, **sexuálního násilí nebo vykořisťování**, násilí na základě pohlaví, trestných činů z nenávisti a oběti se zdravotním postižením a dětské oběti jsou často vystaveny vysoké míře sekundární a opakované viktimizace, zastrahování a odvety. Zvláštní obezřetnosti je třeba při posuzování toho, zda jsou tyto oběti vystaveny riziku takové viktimizace, zastrahování a odvety, a je třeba systematicky předpokládat, že tyto oběti využijí zvláštních ochranných opatření.“

83

Zvláště zranitelným obětem zákon o obětech připisuje zvláštní práva. Současná úprava považuje za tuto oběť „a) dítě, b) osoba, která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy, c) oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku), trestného činu znásilnění (§ 185 trestního zákoníku), trestného činu týrání svěřené osoby (§ 198 trestního zákoníku), trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 trestního zákoníku) nebo trestného činu teroristického útoku (§ 311 trestního zákoníku), d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní“.⁸⁴

⁸³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV [online]. [cit. 2022-03-03]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>

⁸⁴ § 2 odst. 4, písm. a), b), c), d) zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů

K této problematice se váže i pojem viktimizace, který označuje proces, ve kterém se z potenciální oběti stává oběť skutečná. Nejdůležitější roli má v tomto procesu pachatel. Celý proces je ovlivněn různými faktory, jako jsou například chování oběti (v době před činem, během činu i po činu)⁸⁵ a vztah oběti a pachatele. Viktimizace je složitý proces, který lze rozdělit do tří fází, a to na viktimizaci primární, sekundární a terciální. Primární viktimizace je spjata s újmou, která je způsobena obětí a která má přímou souvislost s trestným jednáním pachatele. Vzniká přímo v době spáchání trestného činu nebo bezprostředně po něm. K sekundární viktimizaci dochází až v návaznosti na již ukončený trestný čin. Jedná se o další újmu způsobenou obětí, která může spočívat například v zastrašování pachatelem, aby oběť trestný čin neohlašovala. Dále může být způsobena sociálním prostředím, například následnou medializací, negativní reakcí okolí a blízkých, nebo nevhodným chováním orgánů činných v trestním řízení, ať už se jedná o nevhodné jednání vyšetřujících policistů nebo traumatizující projednávání věci před soudem. Psychické trauma pro oběť bývá mnohem trýznivější než například majetková škoda. Tímto se dostáváme k terciální viktimizaci, která představuje fázi, kdy je již oběť vyléčená, ale s traumatickou zkušeností se plně nevyrovnala a její psychický stav je i nadále poznamenán. Toto je charakteristické pro sexuální delikty, které mohou způsobit celoživotní psychické následky.^{86,87}

5.2.1 Oběti znásilnění

S vývojem kriminalistiky a kriminologie se z oběti stává důležitý činitel v mnoha ohledech, a to především při trestním vyšetřování a řízení. Oběť je důležitá při získávání informací o konkrétních trestných činech, ty jsou následně využity v prevenci proti obdobným trestným činům.

⁸⁵ V případě znásilnění se může například jednat o situaci, kdy bude oběť působit na pachatele stimulačně nevinným flirtem, který pachatel mylně interpretuje jako výzvu k pohlavnímu styku.

⁸⁶ MAREŠOVÁ, Alena a Milada Martinková. O významu poznávání obětí trestné činnosti [online]. [cit. 2022-03-03]. s. 2-4. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/vyzkum/docDetail.aspx?docid=21249931&doctype=ART>

⁸⁷ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. Kriminologie. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 119-120.

Oběť je nositelem stop, které jsou důležité pro zajištění důkazů a následné vyšetřování. Pro vyšetřování TČ znásilnění jsou důležité biologické stopy na oběti, jako jsou stopy slin, ejakulátu, vlasů, chlupů, dále stopy fyzického násilí, které jsou pro tento čin typické a které nasvědčují tomu, že byl spáchán násilný sexuální čin, a paměťové stopy, kterými je oběť výhradním nositelem.⁸⁸

Jak jsem již uvedla, TČ znásilnění je závažným činem a je snadno pochopitelné, že se oběti budou snažit tento zážitek co nejdříve vytěsnit.⁸⁹ Patří k trestným činům s nejvyšším stupněm latence. Oběti tento trestný čin málokdy ohlásí především z obavy před ostudou, dopadem na rodinný život, ze strachu z odvety pachatele nebo nedůvěřují v trestní řízení a mají obavy z postupu trestního řízení vůči oběti.^{90,91}

Ze statistik vyplývá, že oběťmi znásilnění jsou v převážné míře ženy. Je možné spekulovat o tom, zda lze u žen jako u obětí znásilnění spatřovat určitý podíl na příčině vedoucí ke spáchání tohoto činu. Nejčastěji bývá zmiňováno například vyzývavé oblečení, flirtování s pachatelem nebo jiné provokativní chování, které může být pachatelem mylně interpretováno. Toto jsou faktory, které ovlivňují vývoj kriminální situace, která může následně vést až ke spáchání mravnostního trestného činu.

Velké množství badatelů se snaží stanovit, jaké charakteristické rysy činí z žen pravděpodobnější oběť, a jsou přesvědčení, že i když je velmi obtížně stanovit prototyp klasické oběti, jelikož s sebou každý trestný čin nese velké množství proměnných, existují určité previktivní znaky, a riziko u některých žen není náhodné. Odborníci na základě získaných empirických poznatků rozdělují oběti dle charakteristických rysů do nejrůznějších typologií. Viktimolog E.A. Fattah, kterého zmiňuje Martina Velikovská, považuje podíl oběti na znásilnění za zásadní a rozlišuje například typ predisponované oběti, provokující oběti, zúčastněné oběti

⁸⁸ POLÁK P., KUBALA J. Repetitórium kriminalistiky. Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 110.

⁸⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Policejní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. s. 201.

⁹⁰ Dle odhadů je oznámena jedna desetina až jedna třetina všech spáchaných trestných činů znásilnění.

⁹¹ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. Kriminologie. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 250.

atd.⁹² Ludmila Čírtková zmiňuje například typologii Silvermana, který rozlišuje dvě základní kategorie obětí. Prvním typem jsou oběti vztahového znásilnění – oběť a pachatel se již před činem znají, oběť bývá zaskočena, když pachatel přejde k sexuálnímu násilí. Oběť později trpí pocity viny. Druhou skupinou jsou oběti útočného znásilnění, které zažívají silný stres a strach z překvapivého útoku. Oběť je na rozdíl od prvního typu náchylnější k posttraumatické stresové poruše.⁹³

Dle Světové zdravotnické organizace (WHO) existuje mnoho faktorů, které obecně zvyšují riziko, že se někdo stane obětí znásilnění, nebo naopak, kdo má tendence stát se pachatelem TČ znásilnění. Některé z těchto faktorů souvisejí s postoji a chováním zúčastněných osob, zatímco jiné jsou spjaty se sociálními podmínkami. Všechny tyto faktory ovlivňují nejen pravděpodobnost, že k znásilnění dojde, ale i to, jak na něj budou oběti reagovat. Mezi tyto faktory WHO řadí věk. Osoby, u kterých je vyšší riziko znásilnění, jsou děti a dospívající nebo děti v pěstounské péči. U žen mladšího věku je riziko výrazně vyšší než u žen vyššího věku. Dalším faktorem, který zvyšuje pravděpodobnost, že se ženy stanou obětí znásilnění, je užití drog nebo alkoholu. Příčinou může být to, že požití alkoholu či jiných návykových látek snižuje schopnost vnímání varovných signálů a současně se snižuje schopnost fyzicky se bránit. Za rizikové je také považováno provozování prostituce, soužití v násilném intimním vztahu, nebo také fakt, že má žena více sexuálních partnerů, nebo pokud již byla v minulosti obětí znásilnění nebo sexuálního zneužívání.⁹⁴

TČ znásilnění je často doprovázen mýty přežívajícími ve společnosti, které naznačují, že u žen jako obětí znásilnění můžeme hledat určitý „podíl“ na spáchaném činu. Často se zmiňuje nevhodné vyzývavé oblečení obětí, provokativní chování, flirtování s pachatelem, nezodpovědné chování apod. (viz další kapitola). Žádný z výše zmíněných bodů však neopravňuje pachatele ke spáchání takového činu.

⁹² VELIKOVSKÁ, Martina. Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. Praha: Grada, 2016. s. 27.

⁹³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forenzní psychologie. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. s. 183-185.

⁹⁴ WHO (World health organization): *Sexual violence: prevalence, dynamics and consequences* [online]. [cit. 2022-03-06]. s. 11-12. Dostupné z: https://www.who.int/violence_injury_prevention/resources/publications/en/guidelines_chap2.pdf

5.3 Mýty o znásilnění

Znásilnění je spojeno s mnoha mýty, které se často liší od skutečnosti. Dnes stále existuje nespočet hypotéz a domněnek, které jsou mezi lidmi velmi rozšířené, ale v důsledku zraňují oběť a vedou k sekundární viktimizaci.⁹⁵ Častokrát je pro společnost snazší přijmout hypotézy, domněnky a uvěřit mýtům, které obklopují sexuální násilí než zpochybňovat náboženské, společensky a kulturně přijímané názory na to, co představuje vhodné sexuální chování mužů a žen. Ve většině společností a kultur jsou především muži považováni za sexuální agresory, zatímco ženy jsou považovány za sexuálně pasivní a neiniciující sexuální aktivity. Přetrvávající mýty především ovlivňují to, jakým způsobem společnost reaguje na znásilnění a na oběti znásilnění, a není neobvyklé, že společnost zastává názor, že právě oběť je za znásilnění odpovědná. Pokud jsou konkrétní mýty „nesporné“, znásilnění je společností podporováno, ospravedlňováno a dokonce tolerováno. Mýty ovlivňují způsob, jakým společnost reaguje na oběti znásilnění. Místo toho, aby byl za své jednání obviňován pachatel, je dle společnosti za znásilnění odpovědná oběť, a to zejména v případech, kdy oběť zná pachatele. Obětem sexuálního násilí se často nevěří, což může být primárním důvodem vysoké latence trestného činu znásilnění. Pro oběti je mnohem obtížnější vyhledat pomoc a skutek nahlásit a často se nesvěří ani nejbližšímu okolí.

Osoby, které pracují s oběťmi trestného činu znásilnění, by si měly být vědomy rozdílů mezi mýty a skutečnostmi. Je třeba nestrannosti. Nedůvěra může mít za následek prohlubování pocitu studu a viny oběti. Pouze orgány činné v trestním řízení rozhodují o pravdivosti obvinění ze znásilnění a o vině, či nevině údajného pachatele.⁹⁶ V následující části je uvedeno několik vybraných mýtů a stereotypů o znásilnění:

⁹⁵ Sekundární viktimizace znamená, že je oběť po újmě z trestného činu vystavena další újmě, např. pachatel zastrašuje oběť, aby neoznámila trestný čin, zveřejnění podrobností sociálními médii o znásilnění oběti, vyčítání oběti lehkovážnosti před činem apod.

⁹⁶ WHO (World health organization): *Sexual violence: prevalence, dynamics and consequences* [online]. [cit. 2022-02-27]. s. 10. Dostupné z: https://www.who.int/violence_injury_prevention/resources/publications/en/guidelines_chap2.pdf

Prvním zmíněným mýtem je, že „*hlavním motivem při znásilnění je sexuální touha.*“ Dle výsledků studií není ve většině případů primárním cílem sex, ale pocit moci. Nejvýznamnějšími motivačními faktory pachatele jsou dominance, vztek a kontrola. Pachatel zneužívá znásilnění jako zbraně, aby oběť pokořil a aby jí způsobil bolest. Předpoklad, že je primárním účelem znásilnění sex, podporuje další mýty a stereotypy (zmíněny dále v textu), které znevažují postavení oběti. Většina znásilnění bývá předem promyšlená (pachatel nemusí mít vybranou konkrétní oběť) – v takovém případě se nejedná o spontánní projev vášně, jak je často předpokládáno.⁹⁷

Dalším významným mýtem je, že „*znásilněné osoby jsou za své znásilnění odpovědné.*“ Lze usuzovat, že tento mýtus velmi podporují média, která ve zveřejňovaných zprávách zmiňují, že se oběť vracela sama pozdě v noci tmavou ulicí, nebo že byla pod vlivem alkoholu a vyzývavě oděná. Právě tyto poznámky mohou vést k tomu, že si lidé více upevňují názor, že se oběťmi znásilnění stávají osoby, které si o něj „říkají.“ Jak již bylo uvedeno výše, znásilnění je spíše plánované a podle statistických údajů si pachatel vybírá oběť na základě jiných faktorů, než je oblečení, vzhled a podobně. Znásilněním může být postižen kdokoliv a kdekoliv.

Třetím mýtem je, že „*pachatelem je ojedinělý patologický jedinec.*“ Tímto argumentem je často vysvětlováno, proč ke znásilnění dochází. Pravdou ale je, že ve více než 50% případů dochází ke znásilnění v okruhu známých lidí - pachatel se s obětí zná. K útoku zaměřenému na neznámou osobu dochází zřídka kdy. Pachatelé bývají z řad rodinných příslušníků, manželů, partnerů, spolupracovníků a tak podobně. Dalším mýtem je, že „*pachatelé jsou většinou deviantní jedinci.*“ Tento konkrétní mýtus se pravděpodobně ujal proto, že je pro společnost přijatelnější věřit tomu, že sexuální násilí pramení z deviace než si připustit, že se lidé podobného násilného jednání dopouštějí proto, že mohou, a přitom žádnou deviací netrpí. Je ovšem důležité zmínit, že se znásilnění v malém počtu dopouštějí pachatelé deviantní, ale v mnohých případech se naopak jedná o pachatele nedevariantní. Mýty, že „*znásilňovány jsou jen ženy nebo děti*“ a že

⁹⁷ CIPROVÁ, Kristýna. *Pod hladinou: fakta a mýty o znásilnění: sborník textů* [online]. Praha: Gender Studies, 2010 [cit. 2022-02-27]. s. 7. Dostupné z: http://www.persefona.cz/source/pdf/pod_hladinou.pdf

„násilníci jsou jen muži“, jsou také nepravdivé. Znásilnění ženami je výjimečné, ale není vyloučené. Ženy mají ke znásilnění stejné motivy jako muži a mohou znásilnit jak osoby stejného pohlaví, tak muže nebo děti. Současně se také tvrdí, že muži nemohou být znásilněni jak kvůli své fyzické síle, tak kvůli absenci erekce, ale ani toto tvrzení není zcela pravdivé. Muži se mohou stát obětí znásilnění, a to bez ohledu na sexuální orientaci.⁹⁸

Dalším velmi známým mýtem je, že „oběti sní o znásilnění.“ Jedná se o jeden z nejrozšířenějších mýtů, na kterém je troška pravdy. Muži i ženy mají různé sexuální fantazie a nelze vyloučit, že se představy týkají právě znásilnění. Základní rozdíl ovšem spočívá v tom, že ve snech, fantaziích nebo představách mají osoby kontrolu nad situací a sami rozhodují o ději, který může být kdykoli zastaven. Netřeba pochybovat o tom, že u znásilnění tomu tak není, oběti nemají nad situací žádnou kontrolu, nepociťují sexuální vzrušení, a dokonce se bojí, že budou zraněny nebo usmrceny. Tímto mýtem bývá znásilnění nejčastěji „ospravedlňované“, a i přes to, že se nejedná o stoprocentně lživý mýtus, není vhodné jej spojovat s debatami o znásilnění. Ať už mají muži nebo ženy fantazie jakékoliv, nelze je považovat za něco, co by mohlo komukoliv jinému dávat právo je proti vůli konkrétní osoby realizovat.

Dalším, velmi často se objevujícím mýtem je, „že ženy říkají „ne“, ale myslí „ano“.“ Tento mýtus je založen na úsudku, že ženy nejsou ve skutečnosti schopny říct, co doopravdy chtějí a nechtějí, a tak je na mužích, aby si to vyložili dle svého. Je potřeba si uvědomit, že oběti jsou v průběhu znásilnění často paralyzovány a bojí se, že budou zraněny nebo usmrceny. Z tohoto nelze vyvozovat, že pokud se oběti nebrání a nebojují, znamená to, že s jednáním souhlasí.

Dalším, a určitě ne posledním mýtem je, že „žena, která byla skutečně znásilněna, bude hysterická.“ Mohou se objevit případy, kdy jsou oznámení o znásilnění nepravdivá a smyšlená. Společnost a orgány činné v trestním řízení často očekávají určitou „typickou“ reakci oběti, a pokud ji oběť nedostojí, ztrácí na věrohodnosti. Tato skutečnost má bohužel vliv na důvěryhodnost a obvinění může být kvalifikováno jako falešné. Je důležité si uvědomit, že oběti na znásilnění

⁹⁸ HAVELKOVÁ, B. *Znásilnění – několik úvah nad právní úpravou a její aplikací. Část II. – Mýty o znásilnění* [online]. 2009. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: https://jinepravo.blogspot.com/2009/06/barbara-havelkova-znasilneni-nekolik_23.html

reagují různě a můžeme se setkat s rozmanitými reakcemi: někteří jsou klidní, jiní se smějí, někdo je hysterický, jiný apatický, někdo je v šoku. Stejně tak je potřeba hodnotit i skutečnost, kdy je znásilnění ohlášeno s odstupem času. Toto také nemůže mít vliv na věrohodnost znásilnění a nelze automaticky usuzovat, že se jedná o smyšlené oznámení.⁹⁹

V článku *Sexual violence: prevalence, dynamics and consequences* Světové zdravotní organizace (WHO) jsou zmíněny ještě následující mýty – „že pouze některé typy žen jsou znásilňovány.“ Jak již bylo v této práci několikrát zmíněno, znásilnění se může stát komukoliv a kdykoliv. Mnoho lidí však věří, že ženy, které mají vyšší morální hodnoty a charakter, nejsou znásilňovány, a naopak ženy, které mají nízký morální charakter, znásilňovány jsou. V neposlední řadě je třeba zmínit mýtus, „že znásilnění zahrnuje použití velkého fyzického násilí a použití zbraně.“ Málokdy je při znásilnění potřeba velkého množství fyzické síly. Většina obětí se obává, že budou zraněny nebo usmrceny, a proto kladou malý odpor proti útoku. Pachatel tedy není nucen použít velké fyzické síly nebo zbraně, aby oběť přemohl.¹⁰⁰ Na toto lze lehce navázat mýtem, že „znásilnění zanechává na oběti zjevné známky poranění.“ Pokud pachatel nezanechal na oběti fyzická zranění, neznamená to, že oběť nebyla znásilněna. Viditelná zranění bývají pouze na cca jedné třetině obětí. Ve společnosti také přetrvává přesvědčení, že „osoby provozující prostituci nemohou být znásilněny“. Toto tvrzení je mylné, protože každý muž nebo žena, ať už jsou nebo nejsou zapojeni do sexuálního průmyslu, mohou být znásilněni. Vždyť studie poukazují na významný podíl znásilnění mužů i žen svými klienty a partnery.

Posledním mýtem, který zmíním, je ten, že „muž nemůže znásilnit svou ženu nebo žena nemůže znásilnit svého muže.“ Jakýkoliv sex či sexuální aktivita, která je vynucená, představuje znásilnění. V takových případech se nezohledňuje to, zda je oběť v manželském svazku s pachatelem či nikoliv. Toto přesvědčení může

⁹⁹ HAVELKOVÁ, B. *Znásilnění – několik úvah nad právní úpravou a její aplikací. Část II. – Mýty o znásilnění* [online]. 2009. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: https://jinepravo.blogspot.com/2009/06/barbara-havelkova-znasilneni-nekolik_23.html

¹⁰⁰ Jak je již uvedeno v kapitole – takové jednání oběti nelze chápat jako souhlas ke znásilnění.

vycházet z faktu, že existují jurisdikce, které mají výjimku z manželského znásilnění ve svých zákonech.¹⁰¹

5.4 Následky trestného činu znásilnění

Zdravotní následky sexuálního násilí jsou různorodé a zahrnují jak fyzické, tak psychické potíže a mohou být dlouhodobé, nebo krátkodobé. Nejpodstatnější ovšem je, že sexuální násilí může mít dlouhodobé ničující psychologické účinky, které následně radikálně ovlivňují život člověka. Osoby, které se staly obětí TČ znásilnění, mohou utrpět řadu fyzických zranění, v extrémních případech se setkáváme i se smrtí. Úmrtnost může vyplývat buď ze samotného trestného násilného činu, nebo může vyplývat z odplaty, která spočívá v zabití ze cti, trestu za nahlášení trestného činu, anebo se může jednat o sebevraždu. Uvědomme si, že oběti znásilnění jsou vystaveny i těmto nebezpečím, jako je například nechtěné těhotenství, rizikový potrat, přenosné sexuální infekce (včetně HIV), bolest a zánětlivá onemocnění pánve a mohli bychom jmenovat další. Fyzická zranění kromě poranění na genitáliích obvykle zahrnují modřiny a pohmožděniny, tržné rány, silné otisky od rukou nebo prstů, otisky zubů po kousnutí či anální nebo rektální poranění.

Jednotná typická reakce oběti na zkušenost se sexuálním násilím neexistuje. Psychologické reakce jsou velmi individuální, obecně lze ale říct, že se u obětí znásilnění objevují deprese, úzkosti, poruchy spánku, poruchy příjmu potravy, sexuální potíže, sociální fobie (které jsou zaměřeny jak na pohlaví, které oběti takový skutek způsobilo, tak na lidi všeobecně) a výjimečný není ani syndrom traumatu ze znásilnění nebo posttraumatická stresová porucha.

Velké množství obětí znásilnění zažívá tzv. syndrom traumatu ze znásilnění (viz výše). Jedná se o jakýsi vzorec stresové reakce oběti, která právě tento TČ zažila. Projevy tohoto syndromu mohou být somatické, kognitivní, psychologické nebo behaviorální a obvykle nastupují ve dvou fázích – fáze akutní a fáze dlouhodobá. Akutní fáze nastává bezprostředně po znásilnění a přetrvává

¹⁰¹ WHO (World health organization): *Sexual violence: prevalence, dynamics and consequences* [online]. [cit. 2022-02-27]. s. 10. Dostupné z: https://www.who.int/violence_injury_prevention/resources/publications/en/guidelines_chap2.pdf

přibližně dva až tři týdny. Během akutní fáze člověk zažívá silné emocionální reakce plynoucí ze strachu, které mohou být různé, jedná se například o pláč a vzlykání, smích, klid nebo otupělé reakce. Dále se může jednat o hněv, strach nebo úzkosti, pocity šoku, nebo může oběť své pocity skrývat a chovat se, jako by se nic nestalo. Jakmile se oběť začne cítit opět „bezpečně“, nastupují reakce v podobě změny nálad, nejsou neobvyklé pocity ponížení, viny, bezbrannosti, beznaděje a mimo jiné se i do popředí může dostat strach z dalšího napadení.

Dlouhodobá fáze začíná přibližně dva až tři týdny po znásilnění. Spočívá v reorganizaci životního stylu a může být adaptivní nebo maladaptivní. Reakce oběti se během této fáze velmi liší dle toho, jaké byly okolnosti znásilnění, jaký byl věk oběti, jaká byla reakce blízkých osob. Vždyť věk oběti je velmi důležitý, stejně jako je důležitá životní situace znásilněného. Oběti často iniciují změny svého životního stylu, vyvíjejí aktivity směřující k přestěhování se, mít jiné telefonní číslo apod. U některých obětí se mohou objevit potíže s fungováním nejen v práci, ve škole, ale dokonce i doma, v rodině. Zaznamenány byly u obětí i časté fóbie, vznikající jako následek znásilnění, a s nimi jsou oběti nuceny se vyrovnávat. Nezřídka dochází i k ukončování stávajících vztahů, a to ze strany oběti.

Další velmi častou reakcí je posttraumatická stresová porucha (PTSP). Častěji se PTSP objevuje u obětí, které byly při činu ohroženy zbraní nebo extrémní fyzickou silou, dále u obětí, které byly znásilněny neznámou osobou, a také v případech, kdy byla způsobena fyzická zranění. Nemusí se objevovat okamžitě po činu, naopak se tato porucha objevuje až po delší době. Během PTSP se u obětí objevují flashbacky, tedy nějaké záblesky z konkrétního činu, noční můry a opakující se vtíravé myšlenky, které zůstávají oběti v mysli. Dalšími symptomy jsou pocity necitlivosti, dobrovolná izolace od přátel a rodiny, zvýšené užívání drog nebo alkoholu a vyhýbání se místům, činnostem nebo lidem, které oběti útok připomínají.¹⁰²

¹⁰² WHO (World health organization): *Sexual violence: prevalence, dynamics and consequences* [online]. [cit. 2022-02-27]. s. 14-16. Dostupné z: https://www.who.int/violence_injury_prevention/resources/publications/en/guidelines_chap2.pdf

6. Judikatura

V této kapitole se zabývám konkrétními rozhodnutími Nejvyššího soudu České republiky. Tyto vybrané konkrétní příklady se týkají problematiky trestného činu znásilnění.

6.1 Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky

6.1.1 Trestný čin znásilnění (7 Tdo 702/2011)

Předtím, než se dostanu k rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky (rozsudek 7 Tdo 702/2011¹⁰³), bych ráda popsala, v čem spočíval rozsudek Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 20.12.2010, proti kterému obviněný A. P. A. užil opravného prostředku dovolání.

V tomto případě se jedná o rozsudek sp. zn. 10 T 210/2010.¹⁰⁴ Obviněný A. P. A. byl uznán vinným zločinem znásilnění podle § 185 odst. 1 alinea 1, odst. 2 písm. a) trestního zákoníku, a to na základě skutečnosti, že dne 3. 8. 2010 v době mezi 2:28 a 3:11 hodin navštívil v Českém Krumlově svou známou, poškozenou, v jejím osobním vozidle, ve kterém v té době přespávala. U zmíněného vozidla spolu vykouřili cigaretu. Poškozená řekla, že jde spát a zadními dveřmi vcházela dovnitř. Toho využil obviněný, který ji násilím strčil dovnitř na zadní sedadla, kam vzápětí také vlezl. Obviněný požadoval po poškozené pohlavní styk, který odmítla, obžalovaného odstrkovala a žádala, aby odešel. On ani přes to poškozenou neuposlechl a ve svém jednání nepřestal. Pohrozil jí, že ji zmlátí, pokud bude křičet, a dodal, že ji stejně nikdo neuslyší. Dále řekl, že ji sehnal bydlení, ale že za něj nechce peníze, ale ona s ním na oplátku musí mít pohlavní styk, že prý je Bulhar a vždy dosáhne svého cíle.

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. června 2011, spisová značka 7 Tdo 702/2011. Dostupné na: https://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/0515EB8FB3755DABC1257A4E00699F40?openDocument&Highlight=0,null,

¹⁰⁴ Rozsudek Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 20. 12. 2010, spisová značka 10 T 210/2010. Dostupné na: https://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/0515EB8FB3755DABC1257A4E00699F40?openDocument&Highlight=0,null,

Poškozená se i nadále bránila a opakovaně žádala pachatele, aby tohoto jednání zanechal. Avšak obviněný ji i přes obranu a opakované prosby svlékl kalhoty včetně spodního prádla, roztáhl jí nohy, a zatímco držel poškozenou za ruce, vykonal na ní soulož. Jednání pachatele pokračovalo tím, že po poškozené požadoval orální sex, který poškozená taktéž odmítla. Pachatel ji i přes její odpor uchopil za hlavu, zastrčil jí svůj ztopořený pohlavní úd do úst a pohyboval s ním.

Poškozená ze situace vyvázla za pomoci lsti. Vyzvala obviněného, aby se také svlékl a zul si boty. Zatímco tak pachatel činil, poškozená využila momentu a utekla z vozidla. Doběhla ke své kamarádce do nedaleké ubytovny, ze které společně telefonicky oznámily znásilnění na policii.

Z výše uvedených skutkových zjištění jasně vyplývá, že byla bezpochybně naplněna subjektivní stránka zločinu znásilnění ze strany obviněného. Obviněný měl již od začátku svého jednání v plánu tento čin spáchat, tedy je zde přítomen přímý úmysl vykonal na poškozené soulož. Jeho přímý úmysl vykonal na poškozené soulož za užití násilí je zřejmý již od počátku jednání, kdy poškozenou násilím strčil do malého prostoru zadních sedadel osobního vozidla, ve kterém měla zmenšené možnosti bránit se útoku. Stejně tak byla naplněna i objektivní stránka činu, jelikož pachatel k dosažení tohoto cíle použil přímé násilí, které spočívalo v jednání, kdy pachatel strčil poškozenou do auta, držel ji za ruce, svlékl ji, roztáhl jí nohy a nalehl na ni. Pachatel rovněž použil pohrůžky násilí, kdy poškozené vyhrožoval, že pokud bude křičet, tak ji zmlátí, a že ji stejně nikdo neuslyší. Na poškozené i přes opakovaný nesouhlas a prosby, aby jednání zanechal, po předcházejícím užití násilí a pohrůžky násilí vykonal, konkrétně soulož, a následně i orální pohlavní styk. O tom, že byl pohlavní styk nedobrovolný, není pochyb. Poškozená aktivně kladla odpor tím, že pachatele odstrkovala a odmítala pohlavní styk, proto pachatel neměl žádný důvod k tomu, aby se domníval, že by se souloží souhlasila. Toto tvrzení lze podložit i dalšími okolnostmi, a to například tím, že využila lsti, aby z auta utekla, a běžela od pasu dolů nahá ke své kamarádce do nedaleké ubytovny.

Obviněný se tedy dopustil toho, že jiného násilím nebo pohrůžkou násilí donutil k pohlavnímu styku, a též toho, že jiného násilím nebo pohrůžkou násilí donutil k jinému pohlavnímu styku provedeným způsobem srovnatelným se souloží. Byl rozsudkem Okresního soudu v Českém Krumlově odsouzen

k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 3,5 roku, proti kterému se odsouzený odvolal.

Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 31. 1. 2011, sp. zn. 3 To 30/2011, podle § 256 TR. odvolání obviněného proti rozhodnutí prvoinstančního soudu zamítl jako nedůvodné. Obviněný proti rozsudku podal dovolání k Nejvyššímu soudu. Dovolatel tvrdil, že se stal obětí křivého obvinění ze strany poškozené, avšak Nejvyšší soud dovolání obviněného odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) trestního řádu.^{105,106}

6.1.2 Jiný obdobný pohlavní styk (3 Tdo 981/2012¹⁰⁷)

Druhý z vybraných konkrétních případů trestného činu znásilnění byl spáchán tzv. digitální penetrací, což je opakované proniknutí prstu a jeho následný pohyb v pochvě ženy. Digitální penetrace je na základě Langerově novely považována za jiný obdobný pohlavní styk, jelikož taková sexuální agrese představuje pro oběť obdobnou traumatizující zkušenost jako samotná soulož, a to jak z fyzického, tak i psychického hlediska.¹⁰⁸

Dne 17. 1. 2012 byl rozsudkem Okresního soudu v Kladně obviněný J. J. uznán vinným zločinem znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a) trestního zákoníku, a to na základě skutečnosti, že dne 19. 6. 2011 v brzkých ranních hodinách vešel do ložnice poškozené L. B., která ležela na posteli, a začal se domáhat sexuálního aktu. Poškozená nesouhlasila, ale i přes to ji obviněný začal líbat na ústa, a když se snažila uhýbat, chytil ji za vlasy, za které ji zatáhl dozadu, poškozená pootevřela ústa a obviněný pokračoval v líbání. Následně ji i přes její slovní nesouhlas a fyzicky kladený odpor vysvlékl. Současně jí držel ruce, tlačil ji

¹⁰⁵ § 265i odst. 1 písm. e): Nejvyšší soud dovolání odmítne, jde-li o dovolání zjevně neopodstatněné.

¹⁰⁶ Zákon č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád). www.zakonyprolidi.cz [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>

¹⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 8. 2012, spisová značka 11 To 174/2012. Dostupné na:

https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/2A502756A30B9F6BC1257A7C00431212?openDocument&Highlight=0,null,zp%C5%AFsobem,srovnateln%C3%BDm,se,soulo%C5%BE%C3%AD

¹⁰⁸ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. s. 224.

k posteli a nohama a rukama se jí snažil roztahovat nohy. Hladil ji po horní polovině těla a po pohlavních orgánech. Vsunul jí do vaginy minimálně jeden prst, kterým po krátký časový úsek pohyboval. Tohoto jednání zanechal až ve chvíli, kdy se poškozené podařilo obviněného ze sebe setřást a z pokoje utéct. V důsledku fyzického napadení poškozená utrpěla pohmoždění na hrudi a obličeji, pohmoždění levé horní končetiny, tři hematomy na zevní straně pravého bérce a hematomy z obou stran na levém koleni.

Obviněný se tedy dopustil toho, že jiného násilím donutil k jinému pohlavnímu styku provedeným způsobem srovnatelným se souloží a za tento trestný čin byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce dvaceti sedmi měsíců.

Obviněný proti tomuto rozsudku podal odvolání. Krajský soud v Praze usnesením ze dne 10. 5. 2012, sp. zn. 11 To 174/2012, toto odvolání zamítl podle § 256 TŘ jako nedůvodné. Proti tomuto rozhodnutí podal obviněný dovolání na základě ust. § 265b odst. 1 písm. g) a l) TŘ, které stanoví, že dovolání lze podat, jen je-li tu některý z následujících důvodů:

„rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy,“ a dále „v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný.“

Obviněný uvedl v odůvodnění svého dovolání, že trvá na své obhajobě, která byla postavena na tvrzení, že se popsany skutek nestal. Z důvodu omezené možnosti uplatnění dovolacích důvodů se však zaměřil na zpochybnění právní kvalifikace skutku. Obviněný nesouhlasí s tím, že došlo k naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty TČ znásilnění podle 185 odst. 2 písm. a) TZ, tedy že by se činu dopustil jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží. Jak jsem již uvedla v úvodu této kapitoly, digitální penetrace je zařazena mezi jiný obdobný pohlavní styk, jelikož pro oběť představuje obdobnou traumatizující zkušenost jako samotná soulož. V této souvislosti obviněný poukázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 407/2007, ve kterém je dle názoru Nejvyššího soudu pro posouzení, zda se

jednalo o pohlavní styk srovnatelný se souloží, rozhodující, zda při jednání došlo u poškozeného k obdobnému traumatickému zážitku jako při násilné souloži. Konkrétní způsob provedení styku není pro posouzení rozhodující. Obviněný v dovolání poukázal na to, že nebyly prozkoumány některé skutečnosti týkající se osoby poškozené, například to, že požívala drogy, nadměrně pila alkohol a byla promiskuitní. Dokazování nebylo zaměřeno na tyto skutečnosti a soud tedy nemohl z provedených důkazů učinit závěr, zda vůbec a do jaké míry byl pro poškozenou popsán skutkový děj traumatický. Obviněný zastává názor, že měl soud v souladu se zásadou „*in dubio pro reo*“¹⁰⁹ uznat dovolatele vinným TČ znásilnění pouze podle § 185 odst. 1 TZ.

Nejvyšší soud ověřoval přípustnost dovolání, zda bylo podané oprávněnou osobou a zda byla dodržena zákonná lhůta pro podání. V rámci tohoto zjistil, že dovolání bylo podáno opožděně a odmítl jej podle § 265i odst. 1 písm. c) TŘ.

Podrobnosti o psychických následcích poškozené nejsou v rozsudku Nejvyššího soudu uvedeny, ovšem není pochyb o tom, že poškozená nechtěla mít s obviněným jakýkoliv intimní vztah. Hlavní otázkou obviněného bylo to, zda je jednání spočívající v zasouvání prstů do pochvy srovnatelné se souloží a zda bylo toto jednání pro poškozenou stejně traumatické jako znásilnění provedené souloží. Dle mého názoru nelze v podobných případech tvrdit, že digitální penetrace představuje pro oběť menší nebo žádné trauma. Není možné v těchto případech kategorizovat způsobenou míru traumatizující zkušenosti. Vzhledem ke způsobeným zraněním bylo spáchané násilí nejen traumatizující, ale i bolestivé.

U obou výše uvedených případů nelze s jistotou říci, zda jsou tresty příliš mírné či přísné, nelze ovšem polemizovat o tom, že by měl mít každý jedinec právo dobrovolně rozhodovat o svém sexuálním životě, což se v těchto případech nestalo.

¹⁰⁹ V pochybnostech ve prospěch obviněného.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo podrobné popsání a vymezení právní úpravy trestného činu znásilnění v České republice. Pro uvedení do kontextu této problematiky jsem věnovala úvodní kapitolu trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, ve které jsem konkrétněji rozebrala zařazení trestného činu znásilnění. V úvodní části jsem se dále na základě dostupné literatury věnovala historickému vývoji tuzemských právních úprav TČ znásilnění, včetně toho, jak byl tento čin od počátku společností vnímán, jak byl upraven a jak byl trestán. Kapitola je zakončena stávající právní úpravou.

I když trestný čin znásilnění zastupuje v celkové kriminalitě nepatrné procento, je potřeba se právě tomuto činu více věnovat, jelikož, jak jsem již uvedla v diplomové práci, jedná se o jeden z nejzávažnějších trestných činů, který postihuje nejintimnější část osoby. Tou je lidská důstojnost a právo svobodného rozhodování o svém pohlavním životě. V porovnání s dřívějšími právními úpravami došlo rekodifikací trestního zákoníku z roku 2009 k rozšíření skutkové podstaty, které bezpochyby bylo krokem vpřed. TČ znásilnění se díky současné úpravě neomezuje pouze na úzce chápanou soulož, ale i na jiný obdobný pohlavní styk, kterým je například orální či anální pohlavní styk, a i na jiné „méně závažné“ formy pohlavního styku. Současně došlo k rozšíření pojmu „pohrůžka bezprostředního násilí“ na „pohrůžku násilí,“ tudíž pachatel naplní skutkovou podstatu už v případě, kdy oběti pohrozí násilím, a není rozhodující, zda se jedná o násilí bezprostřední nebo budoucí. Nynější úprava navíc dopadá i na znásilnění páchané na osobách stejného pohlaví. Pokud bych tedy měla vyslovit svůj názor na současnou úpravu TČ znásilnění, řekla bych, že je z hmotněprávní stránky dostačující.

Právní úprava trestného činu znásilnění prošla významnými změnami, mezi které patří kromě výše zmíněných i to, že v současnosti může být předmětem znásilnění i manžel/manželka, který/á může být znásilněn/a svým manželem nebo manželkou. Česká právní úprava toto ovlivňuje ustanovením § 163 TŘ, které je na jednu stranu velmi přínosné především z pohledu restorativní justice, na druhou stranu ale umožňuje zastrašování oběti ze strany manžela nebo druha, aby nedávala souhlas k trestnímu stíhání. Z ustanovení v § 163a odst. 1. písm. d)

vyplývá, že k takovému jednání dochází a oběti mohou být nuceny svůj souhlas k trestnímu stíhání nedat nebo jej vzít na základě nátlaku, výhrůžek a jiného ovlivňování zpět. Řešením by mohlo být i to, že by oběť nebyla v průběhu trestního řízení podrobována opakovaným dotazům na souhlas se stíháním. Tím by nemohla vzít zpět již jednou poskytnutý souhlas a pachateli by bylo bráněno nutit oběť ke zpětvzetí souhlasu.

V druhé kriminologické části práce jsem se zabývala především pachateli TČ znásilnění, oběti těchto TČ a typologií nejen obětí, ale i pachatelů TČ. Při psaní diplomové práce jsem ke svému údivu zjistila, kolik nepravdivých společenských mýtů a stereotypů ve společnosti stále přežívá, a to i přes jejich neustálou medializaci. Trestný čin znásilnění, ať už je spáchán jakýmkoliv způsobem, je charakterizován vysokou společenskou škodlivostí, ale přesto ve společnosti představuje velké tabu. Ke zlepšení povědomí společnosti o opravdové podstatě sexuálně motivovaných trestných činů by mohly pomoci nejrůznější projekty, tematické přednášky nebo zvláštní vzdělávací pořady, které by zlepšily povědomí společnosti o této problematice. Pokud bychom ale chtěli dosáhnout skutečného zlepšení, bylo by potřeba začít pracovat s dětmi a mládeží již od základní školy.

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
NS	Nejvyšší soud
TČ	Trestný čin
TOPO	Trestní odpovědnost právnických osob
TZ	Trestní zákoník
TŘ	Trestní řád
WHO	World Health Organization

Seznam použité literatury

Právní předpisy

Zákon č. 117/1852 Ř. z., Zákon o zločinech, přečinech a přestupcích

Zákon č. 86/1950 Sb., Trestní zákon

Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon (starý)

Zákon č. 557/1991 Sb., Zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon

Zákon č. 320/2006 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb.

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád

Zákon č. 418/2011 Sb., Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zákon č. 45/2013 Sb., Zákon o obětech trestných činů a p změně některých zákonů

Judikatura

Okresní soudu v Českém Krumlově, rozsudek ze dne 20. 12. 2010, spisová značka 10 T 210/2010

Nejvyšší soud ČR, rozsudek ze dne 29. 8. 2012, spisová značka 11 To 174/2012

Nejvyšší soud ČR, rozsudek ze dne 15. června 2011, spisová značka 7 Tdo 702/2011

Nejvyšší soud, spisová značka 8 Tdo 407/2007

Knižní publikace

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad z r. 1985, vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1990.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4.

FRANCEK, Jindřich. *Zločin a sex v českých dějinách: manželské spory a sexuální kriminalita v raném novověku*. V Praze: Rybka Publishers, 2000. ISBN 80-86182-29-0.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-380-3.

MITLÖHNER, Miroslav... celostátní kongres k sexuální výchově v České republice: Pardubice: sborník referátů. V Praze: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, [1993].

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9.

NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4.

POLÁK P., KUBALA J. *Repetitóriium kriminalistiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2017.

SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4849-8.

WEISS, Petr. *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-419-9.

Internetové zdroje

<https://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-tc-znasilneni.aspx>

<http://www.bulletin-advokacie.cz/jeste-k-rozsahu-kriminalizace-jednani-pravnickyh-osob?browser=mobi>

https://www.who.int/violence_injury_prevention/resources/publications/en/guidelines_chap2.pdf

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>

<https://www.mvcr.cz/vyzkum/docDetail.aspx?docid=21249931&doctype=ART>

http://www.persefona.cz/source/pdf/pod_hladinou.pdf

https://jinepravo.blogspot.com/2009/06/barbara-havelkova-znasilneni- nekolik_23.html